

ЗАПИСКИ
ВОСТОЧНАГО ОТДѢЛЕНІЯ
ИМПЕРАТОРСКАГО
РУССКАГО АРХЕОЛОГИЧЕСКАГО ОБЩЕСТВА

ИЗДАВАЕМЫЯ ПОДЪ РЕДАКЦІЮ УПРАВЛЯЮЩАГО ОТДѢЛЕНІЕМЪ

Барона **В. Р. Розена.**

ТОМЪ V.

ВЫПУСКИ II — IV.

(СЪ ПРИЛОЖЕНІЕМЪ ОДНОГО ПОРТРЕТА И ОДНОЙ ТАБЛИЦЫ).

Salemann
22/III 91

С.-ПЕТЕРБУРГЪ.

ТИПОГРАФІЯ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМІИ НАУКЪ.

Вас. Остр., 9 лин., № 12.

1891.

Матеріалы для исторіи жизни и литературной дѣятельности Саида аль-Файюми въ Имп. Публичной Библіотекѣ.

Египетъ послѣднія десятилѣтія IX вѣка по Р. Х., подѣ управленіемъ первыхъ Тулунидовъ, пользовался относительнымъ благополучіемъ. Многочисленныя войны Ахмеда пбигъ Тулуна (872—884) падали своею тяжестью преимущественно на покоренную Сирію, Египетъ же наслаждался спокойствіемъ; къ тому-же эти войны велсь при помощи иностранныхъ рабовъ и наемниковъ. Обезпеченіе частной собственности, облегченіе податей, украшеніе египетской столицы великолѣпными зданіями, щедрая раздача подарковъ и пособій бѣднымъ, благотворительнымъ учрежденіямъ, литераторамъ и ученымъ — все это много способствовало успокоенію умовъ и распространенію чувства довольствія у египтянъ. Точно также и немусульманскіе жители Египта могли тогда вздохнуть свободнѣе, такъ какъ относительно ихъ Ахмедъ былъ толерантенъ, и отъ юныхъ лѣтъ, когда онъ самъ изучалъ *фикухъ* (богословіе и юриспруденцію), у него сохранилась пзвѣстная доля лобознательности и почтительности къ ученымъ. Объ этомъ, между прочимъ, свидѣтельствуетъ разсказанный у Масуди фактъ, что этотъ султанъ, узнавъ про одного стараго коптскаго христіанпна, славившагося своими познаніями и опытностью, взялъ его ко двору, окружалъ его своимъ вниманіемъ и почетомъ, и заставлялъ его высказываться о всевозможныхъ интересныхъ вопросахъ¹⁾.

1) Maçoudî, *Prairies d'or* II, 372—392. — Слишкомъ лестной и благопріятной для Ахмеда характеристикѣ, сдѣланной Вейлемъ (Gesch. d. Chal. II, 335—6) на основаніи свѣдѣній Вост. Отд. Имп. Русск. Арх. Общ. Т. V.

Хотя сынъ Ахмеда, султанъ Хумаравейгъ (884—896), совсѣмъ не походилъ на отца своего умомъ, храбростію и военнымъ счастіемъ, но относительно внутреннихъ дѣлъ Египетъ продолжалъ пользоваться плодами счастливаго предыдущаго царствованія.

Эти обстоятельства способствовали тому, что египетскіе евреи, позавышіе подъ владычествомъ византійцевъ и въ первую арабскую эпоху традиціи своей древней философской школы въ Александріи, снова были привлечены къ участию въ научныхъ трудахъ, сосредоточенныхъ тогда, въ IX и X вѣкахъ, въ мусульманскомъ ученomъ мѣрѣ. Въ это именно время явились лучшіе арабскіе переводы греческихъ книгъ, сдѣланные Хонейномъ, сыномъ его Исакомъ и Яхъей бнѣмъ Ади; тогда же чистая философія и наука о *Каламъ* получили широкое развитіе, благодаря трудамъ Аль-Кинди, Аль-Фараби, Аль-Ашари и популярныхъ энциклопедистовъ, прозванныхъ *Братьями чистоты*¹⁾ (أخوان الصفا). Эти явленія въ мусульманскомъ мѣрѣ отражались и на восточныхъ евреяхъ, и точно такъ какъ броженіе умовъ у мохаммеданъ и споры ихъ ученыхъ школъ по догматическимъ и религіозно-философскимъ вопросамъ способствовали образованію многочисленныхъ сектъ (*хавариджъ*, *мутазила* и *шия*), такъ и у евреевъ тогда возникали многоразличные толки и расколы, начиная отъ спикретическихкихъ, входившихъ въ компромиссы съ христіанствомъ и исламомъ, и кончая скептическими и отрицательными въ отношеніи святости Библіи и обязательности моисеевыхъ законовъ²⁾.

Но всѣ эти явленія отличались эфемернымъ характеромъ и исчезли почти безслѣдно, такъ что они имѣютъ для насъ лишь антикварный интересъ. Совсѣмъ другого рода учено-литературная дѣятельность египетскаго ученаго еврея Сауда (=Саадін) аль-Файюми, отъ года рожденія когото

дѣтельство *Codex Gothanus* и Абуль-Махасна (Тагри-Барди) можно противопоставить очеркъ его характера у Вюстенфельда (Statth. v. Aegypten III, 25).

1) Хотя составленіе энциклопедическихъ статей (*раснама*) Братьевъ чистоты относится обыкновенно къ послѣднимъ десятилѣтіямъ X вѣка, надобно, однако, полагать, что существовала древнѣйшая редакція ихъ, которою могъ уже пользоваться Аль-Файюми въ 933 году по Р. Х., и даже раньше (въ двухъ сочиненіяхъ, *كتاب الأمانات* и *كتاب المبادئ*, изъ коихъ первое цитируется въ послѣднемъ, составленномъ въ 933 году); см. Guttman, Religionsphilosophie des Saadia. Göttingen 1882, p. 23, 31 etc. [О томъ, что правильный переводъ выраженія «ихван-ас-сафа» будетъ не «братья чистоты» а просто «вѣрные, надежные» см. Goldziher, Muh. Studien I, 9, прим. — В. Р.].

2) Къ извѣстнымъ сказаніямъ *Шахрестани* и *Махризи* объ еврейскихъ сектахъ можно нынѣ прибавить обстоятельныя извѣстія караима *Абу-Юсуфа Якуба аль-Киркисани* въ его соч. *كتاب الأنوار* (рукоп. Имп. Публичн. Библіотеки; соч. составлено въ 937 году по Р. Х.), гдѣ по этому предмету много новаго и интереснаго. Киркисани часто ссылается на *كتاب الضراء* *Дауда ибн-Мервана аль-Микмакъ*; см. мон Stud. u. Mittheil. III, 45.

(892) скоро минеть тысячелѣтіе¹⁾. Его многочисленныя труды, въ которыхъ онъ являлся творцомъ и инициаторомъ въ еврейской литературѣ, сразу завоевали себѣ громадныя успѣхи и до сихъ поръ пользуются солиднымъ значеніемъ въ ученномъ мірѣ. Посему все, что касается личности и литературной дѣятельности Саадія, заслуживаетъ нашего вниманія.

Въ слѣдующемъ я хочу представить краткій обзоръ нѣкоторыхъ рукописныхъ матеріаловъ въ Имп. Публич. Библіотекѣ²⁾, которые содержатъ отрывки изъ сочиненій Аль-Файюми или же имѣютъ значеніе для его біографіи и его ученыхъ трудовъ. Полное обозрѣніе возможно будетъ составить только тогда, когда будутъ тщательно изслѣдованы и отождествлены *все* еврейско-арабскія рукописи нашего государственнаго книгохранилища; но уже и теперь количество и качество означенныхъ матеріаловъ довольно значительно³⁾.

I. 4)

Отрывокъ изъ перваго сочиненія Аль-Файюми содержитъ конецъ предисловія на арабскомъ языкѣ и начало поэтическаго вступленія на еврейскомъ языкѣ. — Благодаря тому обстоятельству, что, какъ мы теперь узнаемъ, авторъ выпустилъ это сочиненіе въ двухъ изданіяхъ, первомъ на одномъ еврейскомъ, и второмъ — на еврейскомъ и арабскомъ языкахъ, что оно было раздѣлено на три части, изъ коихъ каждая имѣла особое заглавіе, начинающееся словомъ *كتاب* (книга), и что всѣ части вмѣстѣ имѣли еще общее, еврейское и арабское названія, — въ исторіи литературы господствовала большая путаница относительно самого заглавія сочиненія. Изъ данныхъ, заключающихся въ нашемъ отрывкѣ, равно какъ и въ другихъ рукописяхъ, о которыхъ рѣчь у насъ ниже, мы узнаемъ вотъ что: первое

1) Напомнимъ вкратцѣ важнѣйшіе моменты его жизни. Родившись въ 892 г., онъ въ 928 г. былъ призванъ занять мѣсто *наона* или главы талмудической академіи въ Сорѣ близъ Багдада. Въ 930 г. произошла распря между нимъ и эксилархомъ Давидомъ, причѣмъ сначала партія Саадія взяла перевѣсъ, но затѣмъ партія эксиларха усилилась и отрѣшила Саадію отъ должности. Черезъ нѣсколько лѣтъ, подъ давленіемъ общественнаго мнѣнія, эксилархъ долженъ былъ примириться съ Саадіей и вернуть ему должность. Умеръ онъ въ 942 г., будучи 50 лѣтъ отъ роду.

2) Обстоятельный разборъ нижеупомянутыхъ и другихъ рукописныхъ матеріаловъ я намѣренъ представить въ питомѣ точѣ «Studien und Mittheilungen aus der Kaiserl. Oeffentlichen Bibliothek zu St. Petersburg».

3) Я говорю здѣсь о рукописяхъ II-го собранія Фирковича. Матеріалы же I-го собранія болѣе или менѣе извѣстны, благодаря трудамъ Пинскера, Нейбауера и др.

4) См. приложение I.

изданіе сочиненія выпущено было въ 912 году по Р. Х., когда автору минуло 20 лѣтъ отъ роду. Оно было написано только на еврейскомъ языкѣ и носило заглавіе *Sefer Agron* (סֵפֶר אֲגְרוֹן или סֵפֶר אֲגְרוֹן = كتاب جامع, собирательная книга или сборникъ), потому что тамъ были собраны всѣ корни еврейскаго языка въ двойномъ алфавитномъ порядкѣ: по началу корней и по окончанію ихъ. Этотъ двойной словарь, которому было предпослано краткое изложеніе грамматическихъ правилъ еврейскаго языка, имѣлъ назначеніе служить поэтамъ справочной кивгой при составленіи ими поэтическихъ произведеній, причемъ алфавитный порядокъ начала корней долженъ былъ облегчать нахожденіе словъ, нужныхъ для акrostиховъ, а второй алфавитный порядокъ корней, по ихъ окончаніямъ, долженъ былъ служить для справокъ при нахожденіи римовъ. По своему назначенію для поэтовъ, книга носила по арабски заглавіе: كتاب اصول الشعر العبراني (Книга основъ еврейской поэзіи), а сокращенно: كتاب الشعر (Книга о поэзіи). Черезъ нѣсколько лѣтъ послѣ перваго изданія (بعد خروج الكتاب بسنين), значить приблизительно въ 915—920, авторъ былъ вынужденъ представить второе изданіе, которое заключало въ себѣ, кромѣ арабскаго перевода еврейскаго текста, еще новыя двѣ части, вторую и третью, уже исключительно на арабскомъ языкѣ, содержащія еврейскую грамматику въ 12 главахъ и правила для поэтическаго слога съ образцами удачныхъ и неудачныхъ выраженій въ поэтическихъ произведеніяхъ.

Въ этомъ предисловіи Аль-Файюми рассказываетъ также, что его побудило къ составленію сочиненія то печальное явленіе, что поэты не соблюдаютъ правильности и чистоты еврейской рѣчи, и что въ этомъ отношеніи онъ слѣдуетъ примѣру одного извѣстнаго арабскаго автора, который также огорчался употребленіемъ со стороны его соплеменниковъ неправильныхъ выраженій, и для того чтобъ помочь горю, также составилъ книгу о правильныхъ выраженіяхъ¹⁾. При этомъ случаѣ Саадія сообщаетъ нѣкоторыя интересныя свѣдѣнія о предшествовавшихъ авторахъ и сочиненіяхъ. Между прочимъ упоминается книга подъ заглавіемъ كتاب الاثقال, неизвѣстная мнѣ изъ другихъ источниковъ.

На сколько до сихъ поръ извѣстно и какъ можно также заключить изъ словъ самого автора, это былъ первый словарь и первая грамматика еврейскаго языка, такъ что сочиненіе можетъ быть названо дѣдушкой

1) Въ замѣткѣ по поводу шахруса В. С. Голеницева (см. выше, стр. 35) я представилъ предположеніе о томъ, какого именно арабскаго писателя Аль-Файюми имѣетъ тутъ въ виду.

еврейской лексикографіи и грамматики и имѣеть великое значеніе въ исторіи языкознанія вообще и въ исторіи еврейскаго языка въ особенности.

II. 1)

Второй рукописный отрывокъ изъ сочиненія Саадіи имѣеть немало важное значеніе для біографіи этого ученаго, равно какъ и для выясненія литературной стороны его политическаго спора съ представителемъ свѣтской власти въ тогдашнемъ еврействѣ, эксилархомъ *Давидомъ бенъ-Заккаи*. По свидѣтельству *Масуди* въ *كتاب التنبیه*, общепризнанному С. де Сася²⁾, означенный споръ разбирался извѣстнымъ визиремъ халифа Муктаддра, Али бнъ Исой совместно съ комиссіей, составленной изъ другихъ визирей, кадіевъ и разныхъ важныхъ лицъ. Историческій писатель XII вѣка, *Авраамъ ибнъ Даудъ* изъ Толедо, и хронологъ-астрономъ *Авраамъ б. Хія* изъ Сарагосы (также XII столѣтія), упоминають объ одномъ сочиненіи Аль-Файюми подъ названіемъ *ספר הנלווי (Seferъ Galaluy)*³⁾; но о содержаніи его и даже о точномъ значеніи этого заглавія свѣдѣній не имѣлось, такъ что одни ученые высказывали совсѣмъ невѣрные предположенія по этому предмету, а другіе даже совершенно отрицали существованіе самостоятельнаго сочиненія подъ такимъ названіемъ⁴⁾.

Фрагментъ Имп. Публичной Библіотеки вполне разъясняетъ эти недоуразумія. Онъ содержитъ почти все предисловіе книги на арабскомъ языкѣ и начальные стихи самаго сочиненія (оно было написано поэтической прозой, раздѣленной на стихи) въ еврейскомъ оригиналѣ и въ арабскомъ переводѣ. Изъ него мы узнаемъ, что вышеозначенное заглавіе сочиненія означало *Книга изгнанника* (по арабски оно переведено *كتاب الطارد*), ибо она была составлена послѣ того, какъ партія эксиларха взяла перевѣсъ и ей удалось отрѣшить Аль-Файюми отъ должности главы академіи. Это сочиненіе Саадіи, какъ и первое, имѣло два изданія, изъ коихъ первое

1) См. приложение II.

2) Notices et extraits, VIII. Paris 1810, p. 167; Chrestom. arabe, 2 éd., P. 1826, I, 350; Maçoudi, Prairies d'or, T. IX, P. 1877, p. 338, 369.

3) См. Neubauer, Mediaeval Jewish Chronicles, Oxford 1887, p. 66; *ספר הניזון הנפש*. Leipzig 1860, p. XV.

4) Такъ напр. Кармоли и Фюрстъ предполагали, что названіе книги было *Seferъ и-Гиллуй* (кн. открытія), а Штейншнейдеръ думалъ, что слѣдуетъ читать заглавіе *Seferъ и-Гула* (кн. искупленія) и что имѣется въ виду не отдѣльное сочиненіе, а VIII отдѣлъ книги Саадіи *الاعتقادات والامانات*; см. Carmoly, Revue Orientale II, 44 Fürst, Literaturblatt des Orients, X, 268; Steinschneider, Catalogus libr. hebr. Bibl. Bodleian., col. 2171.

было на одномъ еврейскомъ языкѣ, а второе заключало въ себѣ еще арабскій переводъ, обширный комментарий (тогда случалось нерѣдко, что авторъ писалъ объясненіе собственнаго своего сочиненія) и много научныхъ приложений. Еврейскій текстъ сочиненія, написанный высокімъ поэтическимъ слогаомъ, былъ раздѣленъ на стихи, снабженъ гласными знаками и акцентуаціей или музыкальными знаками (תנוּנֹת, *неинотэ*), такъ что поужностью онъ былъ похожъ на текстъ еврейской Библии. Этимъ обстоятельствомъ не преминули воспользоваться противники Аль-Файюми, и въ своихъ памфлетахъ противъ него они его обвиняли въ высокомерномъ желаніи угодиться древнимъ пророкамъ и поставить свои произведенія на ряду съ книгами св. Писанія. Саадія, отвергая это нечестное обвиненіе, ссылается на разные, частью неизвѣстныя изъ другихъ источниковъ, послѣ-библейскія поэтическія сочиненія, также снабженныя вышеозначенными атрибутами библейскихъ книгъ, и приводитъ весьма интересныя примѣры изъ этихъ не дошедшихъ до насъ сочиненій. Между прочимъ, Аль-Файюми ссылается (къ сожалѣнію, не приводя примѣра) на современныхъ ему авторовъ въ Каирѣ, которые составили еврейскую книгу по имѣющимся у нихъ поэтическимъ произведеніямъ христіанина (فیما لهم من شعری النصرانی)¹⁾. Въ предисловіи опровергаются также и другія обвиненія противниковъ. Приведу для примѣра слѣдующее. Враги Саадія распространили слухъ, что Саадія не чисто-еврейскаго происхожденія, но потомокъ прозелитовъ, а одинъ изъ главныхъ противниковъ его, ученый *Халафъ ибнъ Сарджадэ*, въ своемъ памфлетѣ прямо назвалъ Аль-Файюми «потомокъ пшѣвѣрцевъ изъ *Диласа* (города изъ области Бегнеса, близъ Файюма)²⁾. На это послѣдній возразилъ въ первомъ изданіи *Книги изгнанника*, что онъ происходилъ изъ аристократовъ колѣна іудина. На вторичный вопросъ противниковъ: почему же онъ объ этомъ не заявлялъ раньше? Аль-Файюми отвѣчаетъ, что пока не трогали его по этому пункту, онъ не имѣлъ повода хвастать своимъ происхожденіемъ; другое дѣло теперь, когда враги клевету на него.

1) Означаетъ ли это переводъ какой-либо апокрифической книги на сирийскомъ языкѣ? Или же *Шаари* (что можетъ быть сл. чит. *Саади*) есть собственное имя христіанскаго поэта? О справкѣ Гал (Хал) Гаона у багдадскаго каооликоса несторіанъ о сирийскомъ переводѣ (Пешито) стиха Псалтыри см. мон Stud. u. Mittheil, III, 49, прим. 125.

2) Такъ я объясняю слова Халафа: מִכְנֵי הַנְּכָרִים הַדִּילָסִיִּים. Гейгеръ, не зная про египетскій городъ *Диласъ* (دلاص); см. *Пюрисн* изд. Douz и de Goeje, стр. 51; Большой Словарь Якута II, 581; Ибнъ-Батута I, 95; у послѣднихъ неправильно *Диласъ*), совершенно напрасно хочетъ исcurвить הַדִּילָסִיִּים и толковать *Диласитовъ* (послѣдователей Бардесана). Jüdische Zeitschr. X, 262. См. у насъ приложение III.

Въ предисловіи находится затѣмъ обзорѣніе содержанія самаго сочиненія, которое было раздѣлено на десять главъ. Въ первой изъ нихъ говорится о превосходствѣ науки и занимающихся ею и объясняется, что враги автора — ненавистники свѣтскихъ наукъ и преслѣдуютъ его, кромѣ своихъ личныхъ видовъ, еще и за его занятія науками. Это весьма естественно, если принять во вниманіе, что до Саадія ни одинъ глава вавилонскихъ академій не занимался свѣтскими науками, во всякомъ случаѣ не оставилъ никакихъ слѣдовъ этихъ занятій въ литературѣ¹⁾. Во второй главѣ Саадія представилъ хронологическій обзоръ датамъ составленія книгъ св. Писанія, Мшны и Талмудовъ, причемъ указываетъ на промахи противниковъ, вѣроятно, въ ихъ намѣтахъ, направленныхъ противъ него. Въ третьей главѣ излагается весь вредъ, проистекающій изъ деспотическаго главенства нечестиваго экс-ларха Дауда ибнъ Заккаи. Въ четвертой главѣ трактуется о томъ, что каждому поколѣнію Провидѣніе посылаетъ ученыхъ мужей въ качествѣ руководителей. Въ 5-ой главѣ объясняются основанія главныхъ законовъ, равно какъ и дѣль будущности. Въ 6-ой главѣ излагаются всѣ бѣдствія и преслѣдованія, вынесенныя авторомъ отъ противниковъ, и какъ Богъ помогъ ему и спасъ его. Описалъ же онъ все это потому, чтобы разсказъ его служилъ примѣромъ для людей, находящихся въ подобномъ положеніи, для того чтобъ они не предавались отчаянію и не переставали бы надѣяться на лучшія времена. 7-я глава содержитъ обращеніе ко всѣмъ противникамъ съ карательными прѣреченіями; это написано съ цѣлью отклонить отъ зла колеблющихся и сомнѣвающихся. Последнія же три главы посвящены еврейскому языкознанію, ученію о слогахъ и правиламъ о поэтическихъ произведеніяхъ.

III.

Изъ библейскихъ трудовъ Саадія въ Имп. Пуб. Библиотекѣ имѣется слѣдующее: переводъ Пятикнижія, писанный рукой кописта *Самуила бенъ Яковъ*, того же самаго писца, который писалъ другой пергаменный кодексъ 1009 года по Р. X. ²⁾, въ нашемъ собраніи рукописей, такъ что по всей вѣроятности наша рукопись есть древнѣйшая, сохранившаяся изъ перевода Аль-Файюми. Затѣмъ имѣются у насъ разныя мелкіе отрывки изъ его арабскаго комментарія на Пятикнижіе и два значительныхъ по объему

1) За исключеніемъ, впрочемъ, астрономическихъ вычисленій новолуній, необходимыхъ для религіозной практики, приписываемыхъ *Нахшону Гаону* (ענול דרב נחשוני).

2) См. описаніе этого кодекса (Cod. B. 19^a) въ печатномъ каталогѣ стр. 263—274.

отрывка изъ него-же на кн. Исходъ¹⁾. Далѣе имѣются отрывки изъ комментарія на кн. Иисуса Навина, Судей, Царствъ, Исаи, Иереміи и Езекиля; переводъ Псалмовъ и отрывки изъ толкованія на нихъ, равно какъ и отрывки изъ перевода Притчей Соломоновыхъ и кн. Иова также имѣются въ нашемъ собраніи.

IV.

Изъ философскихъ сочиненій Саадіи мы имѣемъ почти полный экземпляръ کتاب الامانات, которымъ пользовался г. Ландауеръ при изданіи этого сочиненія въ 1880 году²⁾. Затѣмъ мы имѣемъ отрывки изъ کتاب المبادئ (философскій комментарий на ספר יצירה).

V.

По талмудической письменности въ собраніи Имп. Публичн. Библіотеки имѣются нѣсколько изъ его посланій по разнымъ юридическимъ вопросамъ. Между ними находится одно, которое заслуживаетъ особаго вниманія. До сихъ поръ было извѣстно, что рѣшенія эксиларшаго суда въ судебныхъ дѣлахъ тогда только имѣли законную силу, когда получали утвержденіе со стороны *гаоновъ* или главъ академій въ Сорѣ и Пумбадитѣ. Извѣстно было также, что первоначальнымъ поводомъ къ размолокѣ эксиларха съ Аль-Файюми было неутвержденіе послѣднимъ одного изъ рѣшеній эксиларшаго суда. Но формула этихъ утвержденій не была извѣстна, и она была найдена недавно въ здѣшнемъ рукописномъ посланіи Саадіи. Въ другомъ посланіи говорится о томъ, что нѣкій Исаакъ б. Авраамъ отправился (должно быть изъ Вавилоніи или Персіи) въ *Хазарію*³⁾. Кромѣ того, имѣется у насъ отрывокъ изъ введенія въ талмудъ на

1) Въ этомъ комментарий я нашелъ между прочимъ упоминаніе Хазарь. Обращая вниманіе на то, что два царя Финикіи названы въ Библии именемъ Хирама, Саадіа замѣчаетъ: это такъ какъ всѣ арабскіе цари называются Халифами, всѣ цари *Хазарь* прозываются *Хаканами*, всѣ египетскіе цари — Фараонами и т. д.; ср. подоб. сопоставленіе у Ибнъ-Хордадбе и у позднѣйшихъ арабскихъ авторовъ.

2) Считаю нужнымъ исправить одно невѣрное утвержденіе г. Ландауера. На стр. 72 (въ прим. 3) у него показано, что въ датѣ соч. 4693 (=933 по Р. X.) наша рукопись имѣетъ вариантъ (4653 = 893 по Р. X.). Между тѣмъ, при первомъ взглядѣ на это мѣсто въ рукописи легко узнать, что первоначально тамъ также значилась дата 4693 и что цифра 90 была передѣлана въ 50 рукой позднѣйшаго фальсификатора. Это было замѣчено мною уже въ 1878 (מסכת נדרים I, 104) по сравненіи рукописи, и еще раньше Гейгеромъ и Штейншнейдеромъ по фотографическому снимку съ этого мѣста, присланному мнѣ А. Фирковичемъ въ началѣ 70-хъ годовъ.

3) См. мои Stud. u. Mittheil. IV, p. 276 № 555, p. 278 № 557, p. 386.

арабскомъ языкѣ, который, по всей вѣроятности, принадлежитъ ему же, и во всякомъ случаѣ у насъ находится часть сочиненія его о законахъ рѣзанія скота, также на арабскомъ языкѣ.

VI.

Множество болѣе или менѣе обширныхъ цитатъ изъ недошедшихъ до насъ сочиненій Аль-Файюми находятся въ рукописныхъ сочиненіяхъ, какъ раббанитскихъ, такъ и караимскихъ авторовъ, по еврейскому языкознанію, по библейской экзегетикѣ, по религіозной философіи, по талмудической письменности, въ караимскихъ сборникахъ законовъ и въ полемическихъ сочиненіяхъ. Изъ послѣднихъ упомяну здѣсь о недавно найденномъ мною сочиненіи, всецѣло посвященномъ опроверженію мнѣній Саадіи въ различныхъ его трудахъ, преимущественно же въ экзегетическихъ его сочиненіяхъ. Начала этой полемической книги недостаетъ (заглавіе, можетъ быть, глаголю: كتاب الرد علی سعيد الفيومي, Книга возраженія Саду Аль-Файюми), а имя ея автора *Мобешитиръ* или *Меассеръ*. Вѣроятно оно написано кѣмъ нибудь изъ партій эксиларха, можетъ быть тестемъ вышеназваннаго Халафа ибнъ Сарджадо¹⁾.

Въ рукописи, содержащей часть арабскаго комментарія на вышеупомянутое соч. ספר יצירה совершенно неизвѣстнаго доселѣ автора по имени *Леуда б. Иосифъ Когенъ*, который происходилъ повидимому отъ Пумбадигскаго гаона *Когенъ-Цедека* (противника Саадіи во время спора съ эксилархомъ), мы недавно также нашли полемку противъ Аль-Файюми. Неприязненные чувства къ послѣднему со стороны Когенъ-Цедека, вѣроятно, не остались безъ вліянія на его потомка.

Изъ этого краткаго обзора легко усмотрѣть, какой богатый запасъ свѣдѣній объ этомъ первоклассномъ, средневѣковомъ еврейскомъ писателѣ заключается въ собраніи рукописей Имп. Публичн. Библіотеки. Въ одномъ изъ будущихъ сообщеній надѣюсь представить нѣкоторые избранныя мѣста изъ его сочиненій, имѣющія точки соприкосновенія съ арабской литературой мусульманъ, или представляющія общій научный интересъ.

1) См. приложение IV.

ПРИЛОЖЕНИЕ I.^{a)}

Отрывокъ пзъ *كتاب اصول الشعر العبراني* или *ספר האגרון* пп.

(a. 1 a.) ... אלמקולה עליהא אלקאימה פיהא . ועלי אן אלאעראין² | אצולהא
תסעה ופרועהא לא תחצי : פאנא געלנא |³ מקצודנא מנהא אלערין אלמסמי
אלמך והו מא מלכה |⁴ אלאנסאן : והוא אלצרב איצא עלי אן מנה מא הר |
⁵ דאכל פי אלמאלך ומנה מא הר כארנ ענה פאנא |⁶ קצדנא אלצרב אלאול
וכצנא איצא אלנפסאני מנה |⁷ והו באב אלעלם : פנקול עלי אלעלם אנה
בתוסט האל |⁸ תנייר אלגסם אלדי הר האמלה ילומה הר איצא אלתנייר . |⁹ ולדלך
אחתאג מן קד אועא לה עלמא אן יתדארכה |¹⁰ וינתה ויהרה ליקאום בדלך האל
נסיאן מא ילקאה |¹¹ אלהאמל לה מן אנואע אלתנייר : וקד התת אלאנביא |¹² עלי
דלך מע וצוחה ללעקול בקולהם והם |¹³ מעדבין ען אלהכמה אשירי^{c)} אדם שומע
לי לשקוד

(a. 1 b.) על דלתרתי יום יום לשמור קוזוזות פתחי : ערפנא |² אן אלמלאומה
ואלמלאבתה תקאום האל אלנסיאן * |³ ונבהו איצא עלי אן אלתרך הר אלסכב
אלעמים לנסי אלעלם |⁴ ואנדראסה בקולהם פאין^{d)} הזון יפרע עם ושומר תורה
אשרהו : |⁵ וצרבו אלמתל לעלם ולגמיע מא יחתאנ אלי תעאהר |⁶ ותפקד
אלציעה אלתי לא תפלה ולא תזרע כין תנכת |⁷ שוכא וחרשפא בקולה על^{e)}
שדה איש עצל עברתי |⁸ והנה עלי בלזוני . וגעלו דלך ללעאקל אעתבארא |⁹ כמא
קאלו ואחזה^{f)} אנכי אשית לבי ראיתי לקחתי |¹⁰ מוסר : וכמא ינדרם עלם אלפראד

a) Отрывокъ состоитъ изъ 6 бумажныхъ листовъ, мѣстами поврежденныхъ отъ сырости. Въ Zeitschrift f. d. Wiss. d. Alt. Testam. II, 73—94 мною была издана этотъ отрывокъ по ошибочной копии, а оригиналь рукописи найденъ былъ мною между фрагментами Псм. Публ. Библиотеки лишь недавно.

b) Въ рукописи весьма часто не поставлены различительныя точки.

c) Притчи Соломона VIII, 34.

d) Тамъ же XXIX, 18.

e) Тамъ же XXIV, 30.

f) Тамъ же XXIV, 32.

מן קלה¹¹ | אלתפקך כדלך ינסא עלם אלנמאעה בתרכהם |¹² תעאדהה . תם ראית
 פי אלגוז מן אלוטאן אלהי |¹³ שא אלבארי גל ועז אבתדאוי פיה תלאמודא כתידין
 (a. 2a.) | יחזון אן כתירא מן אלעלום אלכבריייה ואלקיאסייה² | אנדרם אבתרהא
 וגבי ען אלנאם בגמלה כתאב אלאתקאל⁴ |³ ועלום אלמבאדי⁵ | ומא אשבה דלך :
 וכמא ירון |⁴ בני אסטמעיל אן בעין כואצהם ראי קימא לא |⁵ יפצחון אלכלאם
 אלערבי פנמה דלך פוצע להם כלאמא |⁶ מכתצרא פי כתאב יסחרון בה עלי
 אלפציה : כדלך |⁷ ראית כתירא מן בני אסראיל לא יבצרון מרסל |⁸ פציה לנתנא
 פכיף עויצה ואדא הם תכלמו כאן |⁹ כתירא ממא ילפטון בה מלחונא ואדא הם |
¹⁰ שערו יוצא אלמסחפיין פי מא בינחם מן אלארכאן |¹¹ אלאואיל הו אלקיל
 ואלמטרודך הו אכר : וכדלך פי |¹² אלקואפי חתי צאר אלכתאב נפסה ענדהם
 כאלנמאין |¹³ מן אלכלאם ואלגבי מן אלקול . פאוגכת אן אויל
 (a. 2b.) | כתאבא אנמע פיה אכר אללפט נמעין . אלאול |² צם כל אסם אולה
 אלף בעצה אלי בעין וכדלך כל אסם |³ אולה בא בעצה אלי בעין וכדלך גים ודל
 וסאיר |⁴ אלאחרף : ואלב נמע כל קאפיה עלי אלף אלי נאחיה וכדלך |⁵ כל אסם
 אכרה בא . וכדלך אלקואפי אלגביייה ואלראלייה |⁶ ואלהאוייה אלי אכר אלאחרף
 ליכון אסהל לצבט אלגביע |⁷ וחפטא . ואלאחרם כדלך אלגבה עויצה ובסיטהא |
⁸ פולפת דלך עלי מא וצפת וקר מצא אלי כ סנה |⁹ וקדרת אן אלשאלב יקנעה
 דלך והו אן יאכר מן ארכון |¹⁰ אלאול מא הו אליק במראדה פיבני עליה מן
 אלכלאם |¹¹ חסב מוקודה ויתחם עלי אלקאפיה אלמשאבה |¹² לגרצה דאך .
 פלמא תכינת בעד כרוג אלכתאב |¹³ בסנין אן אלמתעלמין ועלי אני קד נמעת
 להם אוואיל

(a. 3a.) ארכאן אלשער ואואכרהא מחתאנין אלי אן אכשף |² להם מן אלוסאיט
 מא יסתעינון בה עלי אלמעאני |³ אנפסהא אלתי פיהא ישערון אורבלתהא איצא
 פי אלכתאב : |⁴ והזה אלוסאיט אלתי הו נפס אלשער ואנמא אלהאשיתין |⁵ להא
 כאלהאפטותין פרו ואן כתר פנונהא פאן |⁶ עיון דלך וגמהורה ג' אצול אחרהם
 אקסאם אלקול |⁷ אליי בה יתכלם גביע אלנאם : והו אלנדא ואלמסלה |⁸ ואלכבר
 ואלאמר ואלשפע כמא סכיין : ואלתאני |⁹ אקסאם אלנעות אלתי הי אדא כאת
 הדורה ד' |¹⁰ אקסאם אבא מן אלענזר . או מן אלצורה או מן |¹¹ אלפעל או מן
 אלמאם עלי מא סאשרח אלגביע : |¹² ואלג' אקסאם אלאמתחאל והי שבייה
 כהה |¹³ אלאקסאם אלתאניה אלא אן הדה מאב(ורד) ממא
 (a. 3b.) הו מונוד פי אלשי אלממתל ותלך מאכורה מן אלמולוד |² פי אלשי
 אלממתל בה : ויתבע הדה אלג' אלעיון פצול |³ אכר כתירה יתאג אלייה

a) Книга под заглавием: *كتاب الأنفال* نامъ неизвестна.

b) По всей вероятности изъяснен въ виду упоминаема въ Миншѣ (гр. *XVIII* II, 1) *كتاب المبادئ* Саадія озаглавивъ своей комментарій на *Сифр* *יצירה* . Масуди (*Prairies VIII*, 291) упоминаеть сочинение *أخبار المبتر* Мохаммеда ибнъ Пехака, современника халифа Мансура.

אלשערא תם מא ראית אן |⁴ אסתשהד עליה מן קול אלשערא אלאולין יוסי בן יוסי |⁵ וינאי ואלעזר ויהושע ופינחס פעלת דלך : ואמא מן קול |⁶ אלשערא אלאקרובין אלינא פלא תגדני אדכר שיה אלא |⁷ לאחמד מן כאן קולה מוציא . פאקול ולקד אנאד פלאן |⁸ פי מא קאל ואדע עכסה אן אקול ולקד אסי פלאן פי מא קאל : |⁹ ותרכת צדר אלכתאב עבראניא עלי מא כנת אנשאתה |¹⁰ מן אול בל נעלתה אבתי כתאבי ואלזמת נפסי |¹¹ תפסיר מעאנייה אד תבינת האנה אלאמה אלי דלך |¹² פארא נסכת ^a קסמי אלהאשיתין אלתי כנת נמעתהה |¹³ אלת בעדהמא אלמעאני אלסואיט אלתי אוידהא :

(a. 4a) וארנו אן יכון בקצוי נפעחם בה אן ינפעני אללה |² בכל מא אענא בה : |³ ספר ^c האגרון לשון הקדש אשר בחר בו אלהינו |⁴ מנייעד ומלאכי קדשהו בו יזמרהו סלה |⁵ ובו יעריצהו בלבי עלין : שפה אחת |⁶ ומלים אהדים היה בכל־הארץ למיום ברא |⁷ אלהים אדם על־פני האדמה ויאצל עריו |⁸ תכמתו גם תולדותיו שנים אלף תשע מאות |⁹ תשעים ושש : ערמי להקמת שעה |¹⁰ המובאת שמה מהרי הרמות בשנת־מות |¹¹ פלג בן־עבר פי כמיו נפלגה הארץ שנה |¹² אחת לפני מותו : על פי־זמנו רע ותחשכנה |¹³ שריותם להזהר מאל שדי פני־פיצם |¹⁴ בכל־פאתי ארץ ויביא מגורתם ויצאו

(a. 4b) בחסם ותמהרו העתידות : ירעה הארץ |² ותחין לשונות במספר לאמיה לא נשאר לשון |³ תקדש רק בפי בני־עבר לבדם : יען פי־נמצאו |⁴ בנים לפני אלהינו פי־מעצר פנם עמודי הורינו |⁵ אבינו אברהם אשר אהבו יצחק בחירו יעקב |⁶ סגלתו וכל־שכטיו יה : דרכה רגלם בכל־הארץ |⁷ בכל־ממלכות פנען וארץ־פתרום מסביב ולא |⁸ מש מפניו ובעלותם מטצרים בודבר אלהינו |⁹ אלינו דברי צחות ביד־עבדו משה איש |¹⁰ האלהים עליהר חרב תקים ומשפטים : דור |¹¹ אחריו יהיה לנו למורשת מדי היותינו |¹² בארץ ירושתינו בחסדי קדושינו למלאכות |¹³ מלכינו לשירות לזנו לזנינת פהנינו ביד |¹⁴ נביאנו לחון בפי שרינו להנין עד

(a. 5a) גלות ירושלם בימי צדקיהו בכלה : בשנת |² מאה ואחת שנה לחרבות איר־אלהינו |³ הוזלוגנו לטוש לשון הקדש ולספר בלשונות |⁴ עמי נבר־הארץ שלש שנים לפני מלך־מלך |⁵ לכני וון : בימי נתמיהו הפחה וכל־מתיו ראה |⁶ ראנו מדברים אשודית וחר לו וינער בעם |⁷ וירב בם : נלינו אף־אחריו בכל־שערי ארץ |⁸ ואי תמה לא־היה נוי שלא באורכו נדחינו |⁹ גם־בתוכם רבינו ילדינו

a) נסכת.

b) נמעתהמא.

c) Въ акростихъ: первыхъ 20 стиховъ значится два раза **סעיד בן יוסף** (Сандъ ибнъ Юсуфъ). Мы сохраняемъ пунктуацию рукописи; изъ акцентоу же передаемъ только **אתנת** סוף פסוק ׀.

לשונותם למדנו ותלמי¹⁰ עלגתם על־שֹׁפֵר אֲמַרְנוּ ולא נָבוֹן בֵּן : נְפֹצֵת¹¹ מְזַרְחָה
מִסְפָּרָה וְיָגִית וּשְׁפֹת פֶּהּס וּמְצִרִים¹² | הִגּוּ חֲנֻסִית וְנִסְגְּלוּת בְּגִימְקָנוּ וּבְגִי סִפְדָּר |
¹³ יִשְׁיחוּ נֹעֵץ בְּרִיחֵת פֶּהּס וּכְלִשׁוֹן עִם וְעָם : | ¹⁴ יִחַיֵּל לְבִינֵנוּ עַל־זֹאת וְחַיֵּת רוּחֵינוּ
כִּי נַעֲדָר

(a. 5.6.) נַעֲדָר מִפִּינֵנוּ הַנּוֹת קֹדֶשׁ מְעוּיָנוּ וְתִהְיֶי־לָנוּ חַוִּית² | כָּל־מִשְׁאֵלֵינוּ וְנֶאֱמַי
דְּבַר־פִּיָּהוּ כְּדַבְרֵי הַסֵּפֶר | ³ הַהֲלוֹם וּבְהַקְיִין כַּחֲזוֹן פִּי־נִלְעַנ לְשׁוֹן בְּאַרְצוֹת⁴ | שְׂבִינֵנוּ :
יִאֲתֶה־לָּנוּ וּלְכָל־עַם אֱלֹהֵינוּ לְדְרוּשׁ | ⁵ וּלְבָיִן וּלְחֻקְרֵיהוּ תָמִיד בַּסְּאֲנָהֵנוּ גַם־טַפְּיָנוּ |
⁶ גַּם־נִשְׁנֵנוּ וְנַעֲדָרְנוּ לֹא יִזַּח מִפִּינֵנוּ פִּי־בֹ נָבוֹן | ⁷ חָקֵי תוֹרַת צוּרֵינוּ אֲשֶׁר חֲקֹרָה
חִינֵנוּ חֵי־תֵינֵנוּ | ⁸ אֹרְנוּ מְקוּדוּשְׁנוּ לְמַעֲלֵם וְעַד־עוֹלָם : וְיִהְיֶה | ⁹ בְּאַרְבַּע עֶשְׂרֵה¹⁰ שָׁנָה
וּמֵאֲתָיִם וְאַלְפֵי מֵיּוֹם | ¹¹ נַחֲתוּם חוּזֵן וְנִבְיֵא וְיִכְתֹּב הָאוֹנֵר אֶת הַסֵּפֶר הַזֶּה | ¹² לְהוִיֵּת
לְחֻמְתָּהּ לְכָל־עַם יוֹ לְכָל־יִדְעֵי הַר־יְדוּן : | ¹³ וְיִכְּן אוֹתוֹ לְחוּר חִידוּרֵי וּלְמִשׁוּלֵי
מִשְׁלִים | ¹⁴ וְיִלְחָבֵן כְּלִמְתֻּבֹּנֵת וְלִחְרוּזוֹ כְּלִמְחֻרוֹת | ¹⁵ אֲשֶׁר יַעֲרֹכֵי־בֹ הַפּוֹרְטִים
וּכְלִשְׁרֵי שִׁיר עַל

(a. 6a.) הַיְדוּת : שׁוֹחַ יִשְׁיחוּ בֹ עַם־אֱלֹהֵינוּ בְּצִאֲתָם | ² וּבְכֹזָאֵם וּבְכָל־מִשְׁלַח יְדָם
וּבְחֻדְרֵי מִשְׁכָּבָם | ³ וְאַל־עוֹלִיָּהֵם : סוּר לֹא יָסוּר מִשְׁכָּל לְבוֹתָם | ⁴ פִּי־חֹרֵת יוֹ בּו
יְדַעְתָּ לְמַעַן | ⁵ יָקוּם יוֹ אֶת־הַדְּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד־יִשְׁעֵיהוּ | ⁶ בְּיִנְדְּאִמּוּיֵן עֲבָדוּ לֹא־
יָמוּשׁוּ דְבָרֵי¹⁰ מִיַּעֲקֹב | ⁷ וּמִזְרַעוֹ עַד־עוֹלָם : פָּנוּ אֱלֹוֹ כְּלִי־יִדְעֵי דַעַת | ⁸ וּמִכִּינֵי מִדַּע
וְשִׁיחַ לְכַבְּבָם וּנְפֹשְׁכָם | ⁹ לְהַשְׁפִּילוֹ וּכְלִי־הַמְּלִיצִים אֱלֹוֹי הַרְדּוּ וְעָלְיוֹ | ¹⁰ תַּעֲמִיקוּ
כְּלִי־לְשׁוֹנוֹת הָאָרֶץ הַבָּאָה וְחִיּוּצָאֵת | ¹¹ מִתָּו עַד־תָּו : פּוֹדָה נְפִשְׁיָנוּ גּוֹאֲלֵינוּ מִקְדָּם |
¹² בְּעִשְׂתֵּינֵנוּ כֵּן אָ : וְהִנְנוּ לְהוֹרֵדֵת יִשׁוּעָתָהּ | אֲשֶׁר נִכְסְפָנוּ לָהּ הַפּוֹדֵן שְׁפָתֵינוּ הַבְּרוּרָה
עַל־ | ¹⁴ כְּלִי־הָאָרֶץ לְקִרְא כִּשְׂמוֹ לְעֲבָדוֹ יְחַד : וְיִהְיֶה

(a. 6.6.) בַּעֲלֹת עַל־לְבִי לְכַתּוֹב אֶת־הַסֵּפֶר לְשׁוּמוֹ מִדַּע | ² לְכָל־בְּחָרֵי לְשׁוֹן
מִלְּאֲבֵי־קֹדֶשׁ : וְאַתְּנָה בּוֹדְאִי | ³ לְבִי אֱלִי־כְּלִי־הַדְּבָרֵי בְּגִי הָאָדָם וּלְכָל־מַבְטָא | ⁴ שְׁפָתָם
וּמִפְּצָה פִּימוּ הַמִּבְטָא כְּלִי־שְׁפָת עִם : | ⁵ וְאַמְצָא אֶת־מִלַּת כְּלִי־נִבְרַע עַל־אֲחֵרֵי־
מִשְׁתִּי | ⁶ פָּנִים אִם־יָסוּר אִם תִּסְפֹּת תִּמְצָאנָה | ⁷ וְהַנּוֹסְפֹת יִסּוּדָה כֹּה : וְהַנּוֹסְפֹת
עַל־אֲחֵת | ⁸ מִהַשְׁלוּשׁ הַחַוּוּנָה אִם־לְהַרְבוֹתָם אִם־לְהַקְנוֹתָם | ⁹ אִם־לְהַנִּיד וּמְנִיָּהֵם
אֲחוּר וְקָדָם וְעַתָּה : הַיְסוּדוֹת | ¹⁰ הַמָּה הַעוֹמְדִים עַל־מִטְּבֹנֵתָם וְהַנּוֹסְפֹת | ¹¹ נִהְפְּכוּ
הַפֶּךְ : הָאוֹתִיוֹת הַמּוֹסְפֹת בְּתַחֲלִית | ¹² הַמְלָה הַמָּה הָאוֹבִים פִּשְׁתָּלֵן שְׂבַע מִזְנֵה |
¹³ עַל־הַיְסוּדוֹת וְהַחֲפֹכָה הַמָּה בְּשָׁלוֹם כֹּה | ¹⁴ וְאַרְבַּע עַל־הַמְּהַפְּכָת לְכַדָּה הַמָּה
אִתָּן : כְּלִי־.....

a) חֻרִים .

b) Heain LX, 21.

ПРИЛОЖЕНИЕ II. ^{a)}

ספר הנלווה לכתב-היד *كتاب الطار* изъ отрывковъ.

... (א. 1 א.) ... ואלחסאב וסאיר מא לאאם דלך פתסב (הא) ...² | ואהב אלמערפה ללאנסאן ועלי מא קאל המלמד ⁶ | אדם |³ דעת : אטא בעד פאן אלהואדת אלדי הדרת (פי) |⁴ אלזמאן אלדי אונבת חכמה אלבארי בעתה אלאנב(יא) |⁵ | פיה כאן אלאנביא יתולן כתבה מא יומרון בה |⁶ | מנהא מא יעלם אלהים גל גלאלה אן פיה לאמתה |⁷ | צלאהא ודלך מא פי אלגד ספר אלמקדסה גמלה |⁸ | ומנד ארתפעת אלנבה צאר תדוין מא יחדת |⁹ | פי אלזמאן ומא יכטר עלי אלבאל אלי אלעלמא אן ילבתון |¹⁰ | דלך תאדיבא ותעלימא למן בעדהם כמא וזדנא |¹¹ | שמעון בן ישוע ⁹ | בן אלעזר בן סירא אלף כתאב |¹² | אדאב שבה ספר משלי פי פצולה ופואסיקה |¹³ | וזעלה מסמנא מטעמא. וכמא אלף אלעזר בן |¹⁴ | עיראי כתאב חכמה ישבה ספר קהלת פי |¹⁵ | אנתטאמה ופואסיקה מטעמא מסמנא. |¹⁶ | אלתרו בני חשמנאי יהודה ושמעון ויוחנן ויונתן |¹⁷ | ואלעזר בני מתתיהו כתאבא פי מא מר בהם ישבה |¹⁸ | כתאב דניאל בלנה אלכסדאניין * ופי עצרנא הוא |¹⁹ | אלפי ^{d)} | אהל אלקורואן כתאבא עבראניא פימא להם |²⁰ | מן שערי ⁹ אלנצראני מפסק פואסיקא מטעם |²¹ | בטעמין . וכמא אלפת ואנא באלעראק כתאבא |²² | עבראניא ען ראי מן כאן באלחצה... פימא |²³ | ורר עלי אלאמה מן כמא בן מאיר (ובדלך אלפת) (א. 16.) |
כתאבא פימא לקיתה |³ | (מן קום מן אהלה מן אלמחן ואלגדר) עבראניא מפסקא |⁴ | פואסיקא מסמנא ⁹ | מטעמא ליכון אסהל לקראתה ואמכן |⁵ | לחפטה .

a) Отрывокъ состоитъ изъ 8 бумажныхъ листковъ, немного пострадавшихъ отъ древности. Различительныя точки поставлены въ рукописи рѣдко. Нѣсколько фразъ въ ошибочномъ еврейскомъ переводѣ были сообщены Фирковичемъ въ газетѣ *Гамельницъ* за 1868; арабскій оригиналъ цѣликомъ появляется здѣсь впервые.

b) Псалмы XC:V, 10.

c) Чит. **ישוע בן שמעון**.

d) Чит. **אלפו**.

e) Чит. **שערי = שערא** [Мнѣ кажется, что тутъ рѣчь идетъ о какомънибудь, неизвѣстномъ пока изъ другихъ источниковъ, христіанинѣ *Ша'ди* (?) или *Са'ди* и что въ предшествующихъ словахъ есть несомнѣнная путаница. Я предложилъ бы читать **מן** *فیما* [מר] *ביום* *מן* характера «о томъ чему они подверглись со стороны христіанина Ша'ди». Это отличіе шло бы къ предыдущему и слѣдующему; ср. выше, стр. 184, пр. 1. В. Р.].

f) Слово **וואלגדר** написано надъ строкой мелкимъ шрифтомъ.

g) Слово **מסמנא** также находится надъ строкой.

ואנראין' היא אלכתאב עשרה. | 6 כל ואחד מנהא תנתפע בה אלאמה נפעא בינא |
 7 פמנהא ז' תלין מוצעא מוצעא מנה. ואלג' אלאכר | 8 שאיעה פי נמיעה וינבני
 9 אזכר עיונהא ואל | 9 סכב אלדי דעא אלי אהבאת כל ואחד מנהא צפריה |
 10 אלחכמה וכיף ונדנאהא ופצאיל מוחביהא ונקאין | 11 באנציהא. וכאן | 9 אלסכב
 פי אהבאת דלך אן | 12 אולאוך אלנאם עאנדוני לשנאתהם ללחכמה | 13 וקצדהם
 אלא יכון פי מא בין אלאמה עלם ולא עדל : | 14 [ו]אלכאב אלב' תאריך אלסנין
 כם אקמת אלנברה | 15 [פימא ב]ין אמתנא פבינת אנהא אלף סנה ואלוי כם
 סנה | 16 אסתתם נמיע אלמשנה פערפת אנהא אלי תק בעד | 17 דלך. ואלוי כם
 אסתכמל אלתלמוד ואן אלנמיע לס | 18 יזלא מנקולין אלי וקת אהבאתהא ואלסכב
 אלדי דעא | 19 אלי דלך אני ונדת אלמסתמיון באסטא ארבונין | 20 אלאן לא יקפון
 עלי דלך ולא יסרון בסריה אלאואיל | 21 אלדין יעישון פי פיהם ומן מעאשהם
 ירתקון : | 22 ואלכאב אלב' תעריף מא יחדת פי אלבלאד אדא | 23 טלב אלאנסאן
 אלנאור אלתרום עליה. ואלסכב

(a. 2a.) אלדי דעא אלי דלך אמור דאור בן זכאי. | 2 ואלכאב אד' תעריף אן
 אלה לא יכלי אמתה מן | 3 תלמוד פי כל עצר יעלמה ויכצרה התי יפתו[הא] |
 4 ויעלמה ותנעלה בה אחואלהא. ואלסכב [פי] | 5 דלך מא שאהדתה פי נפסי
 ממא תפצל בה עלי | 6 ועליהא : ואלכאב אלה' שרוח עיון אלמצווה ואל |
 7 עתודות אורדתהא היא אלכתאב מוצלה יקף | 8 עליהא מן יקראה. ואלסכב פי דלך
 אני ראית | 9 שרה חנה אלאמה אלי מתלהא. ואלכאב אלי | 10 חכמה מא נרי עלי
 מן אלקים אלמסתמיון פיה מן | 11 אלאוי ואלתעדי וטלב אלנפס ומא כנת אדעו
 אלי אלה | 12 ואסתנית בה ואלסכב פי אהבאתי דלך לימתלהא | 13 כל צאחב חק
 ירד עליה אדא יחד מן אל טאלמין | 14 פיזכר וידעו ול' יצנר פיסארע אלי
 מכאלתתהם | 15 ומואפקתהם. ואלכאב אלז' מא קיל מן אדורף | 16 ואלאמתהל פי
 כל ואחד מן האולי אלטאלמין אוכב אהבאת | 17 דלך כונה רדעה לכל מן עסאה
 אן יקצר אלטלם | 18 מתלהם פלא יפעל כל כונה כדלך להם הם אנפסה |
 19 לעלהם | 20 אן ירתדעו פיתוכון. פהיה שרוח עיון אלי | 20 אבואב אלכאצה. ואמא
 אלג' אבואב אלעאמה פהי | 21 שאמלה לנמיע אלכתאב. אלאול מנהא תעלי |
 22 אלאמה פציה אלכלאם אלעבראני לאני ראיתהא | 23 מנד גלבת עליהא
 אלעריבה ואלנכטיה...

(a. 2b.) [לסכב תנסוהא לנתהא אלפציהה וכלאמהה אלבדיע : | 2 ואלתאני
 תעלים אלאמה תאליף אלכלאם ונמעה | 3 [אלאלפאט] נעלת היא כאלסראנ יחרון
 חודה ויתנכהון | 4 [בה] עלי נטאם כטאכהם ומעאניהם : ואלג' | 5 תעלימהא
 אלצמאת אד כאן כל כלאם לא תכמל | 6 מערפתה אלא בצמאת תנמעה פי
 אלקול בעין אלי | 7 בעין חתי תצה כדלך אלמעאני ואלא פסדת | 8 ותניירת. וכמא
 שרחת הדה אלג' אלמעאני פי | 9 כתאב אלשער אלעבראני פתוגעת פיה לנסאן

a) На поляхъ написано: ... אל . . . ה אל . . .

b) Въ словѣ: אדורף буква њ соединительна.

c) Въ: ירתדעו первоначально было написано ירתפעו, но послѣ исправлено рукою
 самого писца.

אלאמה¹⁰ | אללנה ובינת פיה מנאפע אלנטאם ואלצמאת וכמא |¹¹ שרחת כתירא
 מן דלך איצט | פי אליב אלנו אלתי |¹² אלפתה | לתצחיה אעראב לנה
 אלעבראנין |¹³ פאד | קראת אלאמה הדי | אלכתאב ותעלמוה |¹⁴ שבאבה |
 אנתפעת בהדה אלנ' אלמנאפע תפצחת |¹⁵ פי אללנה ונטאמה וצאמתהא וכאן
 פי דלך כמא |¹⁶ קאל ישעיהו ולבב¹⁷ נמהרים יבין לדעת ולשון עלנים |¹⁷ תמהר
 לדבר צחות. וכמא ק' אליהוא ישר¹⁸ לבי |¹⁹ אמרי ודעת שפתי ברור מללי: ואתברת |
²⁰ ממה זכר אלטאלמין בה ודון פיהם ללאניאל ואנתהת |²⁰ ען פעל מלהם כק'
 דויר ויכשילו²¹ עלימו לשונם |²¹ ותגודו כל רואי בם. וייראו כל אדם ויגידו פעל |
²² אלהים ומעשיהו השכילו. וקאל איוב ישמו²² ישרים

(a. 3a.) על זאת ונקי על חנף יתעורר: ויאחו צדיק דרכו וטהר |² ידים יסף
 אמין: וצבר כל צאלח אמתחן באדוניא³ מן |³ קום פאלמין עלי דלך ולם יול וכן
 בצוקתי⁴ החזקתי |⁴ ולא ארפה לא יחרף לבבי מימי: אד יעלם אן אלטאלמין |
⁵ כתירא מא יטלבון נפוס אלצאלחין ולא ימכנהם אלה מנהם |⁶ כק' צופה |
 רשע לצדיק ומבקש להמתו: יי לא יען |⁷ בידו ולא ירשיענו בהשפטו. ואודאת
 אלאמה |⁸ שכרא לרבהא אד לא יכליהא פי כל עצר ממין פיה |⁹ חכמה תסתצי בה
 כמא ועדהא: כה¹⁰ אמר יי |¹⁰ כאשר ימצא התירוש באשכל ואמר אל תשה' |¹¹ כי
 ברכה בו כן אעשה למען עבדי לבלתי השח' |¹² הכל: וכמא כאנו אלאנביא פי
 וקתהם ידברונהא |¹³ כדלך אלצאלחין פי אעצארהם יסוסנהא כמא |¹⁴ למעשהא
 פקאל ואקים¹⁵ מבניכם לנביאים ומבחור' |¹⁵ לגזורים האף אין זאת בית ישראל
 נאם יי. ואכלת |¹⁶ חדרהא פי מא יסתאנף מן תריים ריים אלא כעד |¹⁷ מהנה
 ואחכאם פאן אלריים אלכיר סעאדתהא |¹⁸ ואלשריר שקותהא כק' ברבות¹⁹ צדיקים
 ישמח |¹⁹ העם ובמשל רשע יאנה עם. וקאל איצ' ארי²⁰ |²⁰ נודה ורב שוקן וג'.
 ותבצררת מא יכון לעתיד |²¹ ומקדאר מא בקי מן אלסנין אלי קץ ישועה פאן |
²² אלנהאל לא יעלמונה ואלעלמא יעלמונה כק' והרשיעו²²

(a. 3b.) רשעים ולא יבינו כל רשעים והמשכילים יבינו: |² ותעלמת שרוט
 אלמצוות אלמודעה³ פי הוא אל |³ (כת)אב כמא כתירא מא פתחת עיונהא
 ואתסע |⁴ פהמהא פי דלך בפצל אלהמן עלי ידי כק' אז⁵ תבין |⁵ יראת יי ודעת
 אלהים תמצא: אז תבין צוק ומשפט |⁶ ומישרים כל מעגל טוב: וובהת למי
 תקרם מן אל |⁷ זמאן ומא כלא מן אלסנין פי תאריך אלמקרא⁸ ואלמשנה |
⁹ ואלתלמוד ותרוין אלאבא כק' כי⁹ שאל נא לדור רישון |⁹ וכונן לחקר אבותם
 וחצל להא שרף אלחכמה |¹⁰ עלי כל מכסב פאסתפאקת להא ולם תלתפת אלי
¹¹ כלאם אלנהאל אלדין יזור בהא כק' יראת יי ראשית |¹² דעת חכמה ומוסר

a) Исаяи XXXII, 4.

b) Іовь XXXIII, 3.

c) Исаяи LXIV, 9.

d) Іовь XVII, 8—9.

e) Іовь XXVII, 6.

f) Исаяи XXXVII, 32.

g) Исаяи LXV, 8.

h) Апокал. II, 11.

i) Пс. XXIX, 2.

k) Тамъ же XXXVIII, 15.

l) Даниилъ XII, 10.

m) Пс. II, 5.

n) Іовь VIII, 8.

o) Пс. I, 7.

אוילים כזו. ואך קד עדרת |¹³ הוה אלי' אכראב וכשפת ען מנאפעעה מן אכרהא |
¹⁴ אלי אולה^א פינבני אן אביין איצא אלסכב אלדי דעא |¹⁵ אלי תפסיר הוה^א
 אלכתאב. וקאלו אן אלטאלמין למא |¹⁶ ראו אני קד אלפת פי כברהם כתאכא^א
 עבראניא |¹⁷ מפסק פואסיקא ומסמנא ומטעמא אכדו פי |¹⁸ אלחשניע וקאלו אן
 הוא דעוי נבוה ורדא מנהם |¹⁹ גהל בטא אהבתה^א |²⁰ פי אולה לאני קד צדרת פיה |
²⁰ באן אלנבוה קד אנקטעת פי מוצעין אחרהמא |²¹ לתם יתר הנביאים ואלאכר
 ונחרום חזון ונביא. |²² פמן יקר באנקטאעהא לא ידעיהא. וקאלו

(a. 4a.) איצא הוא אלכתאב יצעף קלוב אלאמה התי תשנך |² פי אלכתב
 אלכד פתטן אנדא מולפה מלה. ורדא |³ איצא גהל מנהם כחרוד אלכתב
 אלמלה^ב. |⁴ ודלך (אנהם) |⁵ טנו אן חדהא אן תכון מפסקה פואסיקא מטעמה
⁶ כטעמין וליס אלהוד כמא וצפו לאן הוה אלאפעאל |⁷ אעני אלפואסיק יקר
 אלנאס אן יפעלו מלהא כמא |⁸ פעל אבן סירא. ואבן עירי. וכני השמנאי. וכני |
⁹ אפריקיא ולא ואחד מנהם אדעי נבוה. ואנמא |¹⁰ חרוד אלכתב אלנבוה ' אחרהא
 אן יכון פיהא דבר |¹¹ אלוהי אמא ויודר יי או כה אמר יי כמא פי סאיר |¹² אלכתב
 או עלם גיב כמא פי משלי וקהלת ומגילת |¹³ אסתר * ואלב' אן יצה לצאחב דלך
 אלכתאב אנה |¹⁴ נבי אמא באיה מענזה או שהאדה נבי אכר לה. |¹⁵ ואלג' אן
 תדכל אלאמה דלך אלכתאב פי מא בין אלכתב |¹⁶ אלמקדסה פתנקלה מנמועא
 מעהא. פאן למ תנתמע |¹⁷ הוה אלג' כל ואחד^א |¹⁸ מנהא למ יכן דלך אלכתאב |
¹⁹ נבוה. פכיף אדא למ יכן מנהא ואחד כמא |²⁰ ליס פי הוא אלכתאב ולא פי
 כתב בר סירא ואבן |²¹ עירי ואשבאההמא פולך אלאבעד מן אן תנסב |²² אלי אלנבוה
 ולכן הולא אלטאלמין לא יעלמון בהוא. |²³ ותעכרו איצא אלפאטי בנהל לא בעלם
 פקאלו אן |²⁴ קר ויחל סעדיהו תשבהא במשה אלדי קיל פיה

(a. 4b.) ויחל^ד משה. והוא איצא מן גהלהם אד למ יעלמו |² אן הוה אללפטה
 מקאם ויתפלל. ואן נטיע אלאמה |³ ינוז קול הוה אללפטה עליהא חתי עאכדי
 אלצנאם |⁴ כק' ויחל^א יהואהא את פני יי והו ממן קיל פיה |⁵ ויעש^ב הרע. וקאלו
 איצא אן קולה ויער יי את רוח |⁶ סעדיהו פיה שי מן אלאלהאם והוא איצא מן
 גהלהם |⁷ אד למ יעלמו אן הוה אללפטה תסתעמל חתי פי |⁸ אלכפאר כק' ויער^א
 אלהי ישראל את רוח פול מלך |⁹ אשור. ואיצא^ב ויער^א יי על יהורם את רוח
 הפלש'. |¹⁰ וקאלו איצא כיה יקול וישקד סעדיהו והוה |¹¹ אללפטה לאפעאל אלה
 ולם יתפכרו אלגהאל אן חיקתהא |¹² פי אלנאס כק' לשקד^א על דלתות^ב יום יום
 ואיצא |¹³ שקדיה^א ואהיה ואיצא^ב ונכרתו^א כל שוקדי און. |¹⁴ וקאלו איצא כיה
 ינסב אלי שלה בן יהודה וקד אקאם |¹⁵ הוה אלמדה גיר מנתסב עליה פאקול רדא

a) Чит **אֶלְבֶּתְתָהּ**.

b) Чит. **אֶלְמִמְלָהּ**.

c) Въ рукоѡ. **בל שד ואחד** и мы принимаемъ, что сред. сл. уничтожено, на что указываетъ черта сверху.

d) Исходъ XXXII, 11.

e) IV кн. Царствъ XIII, 4.

f) Тамъ же XIII, 2.

g) I Паралипои. V, 26.

h) II Паралипои. XXI, 16.

i) Пиритчи VIII, 34.

k) Псалмы CII, 8.

l) Исаія XXIX, 20.

עליהם |¹⁶ אני לם אשרה הוֹדֵי אֲלֹנֶסב מִהַמַּטָּה לֹא יִחַתְּאֵנּוּ אֵלַי |¹⁷ דְּלַךְ פִּלְמֵי־
אֲחַתְּהָא^{א)} אֵלֶיהָ שְׂרַחְתָּה כִּמְאָ לֵם יוֹל |¹⁸ בְּנִיהוּ בֵּן יְהוּדִיעַ מְדֻכּוּרָא פִּי סַפֵּר שְׂמׁוֹאֵל
וּמְלִכִי¹⁹ | וְלֵם יִשְׂרָח נִסְכָּה פִּלְמֵא אֲחַתִּינִי^{ב)} אֵלַי דְּלַךְ פִּי דְבָרְךָ |²⁰ הַמְּחַלְקוֹת שְׂרָח אִנְה
כְּהֵן כֵּן שְׂרִי^{ג)} הַצְּבֵא הַשְּׁלִישִׁי |²¹ בְּנִיהוּ בֵּן יְהוּדִיעַ הַכְּהֵן רֹאשׁ וְעַל מַחְלַתְרוֹ עֵשׂ |
²² וְאַרְבַּעַה אֲלֶפְּ. וְקִאֵלוּ אֵיצֵא וְכִיף יִמְדָה נִפְסָה |²³ בְּקוֹל אֵן אֱלֹהָ רֹקֵה חֲכַמְהֵי
אֲלַחְיוּאָן וְאַלְנִבְאָת וְאַל

(א. 5a.) גִּמְאָד וְאַלְנִבְאָכַב וּמֵא אֲשַׁבֵּה דְלַךְ פִּאֲקוּל אֵן הוּא |² אֲתַבְתַּתְהָ לִזְנִיחֵן
אֲחַדְהֵמָא אֵן הוּדַי כְּתֹאב יִכְרַג |³ אֵלַי קוּם לֵם יַעֲרֹפּוּנִי קַט וְאַלְאֲכֵר אֲוֹדְאֵי־
לְלֵהֲאֲצִירִין |⁴ אֵן יִתְדַכְרוּ אֲנַתְפֹּאֵעַ אֱלֹאמֵהּ בִּי פִּלְא יִסִּי אֲלִמְרִיד |⁵ אֱלֹאסְאָה וְיַעֲזִין
אֲלִמְקַצֵּד^{ד)} עֵן אֲלַעֲזֵן. וְלֵהֲאֲתִין אֲלַעֲלִתִין |⁶ אֵיצֵא דְכַרְתָּ אֲלַצְלֹאֵה וְאַלְאֲסַחְתְּקֹאמֵהּ
כֵּן עֹבְדִיהוּ |⁷ לְאֵלִיהוּ פִּזְכֵר לֵה כְּעֵן צִלְאָחָה חֲתִי לֹא יִכְאֲטֵר בְּדַמָּה |⁸ כֵּן עֹבְדֵיךָ^{ה)}
יִרְא אֲתָּ יִי מְנַעְוֵרוּ. הֵלֵא הֲבֵן לֹאדְנִי |⁹ אֲתָּ אֲשֶׁר עֵשָׂה בְּהַרְגֵּי אֵיזְבֵּל וְגִי וְעַתְרָה
אֲתָּה אֲמַר |¹⁰ לַךְ אֲמַר לֹאדְנִיךְ הֵנָּה אֲלִיהוּ וְהַרְגֵנִי. וּמַעַ דְּלַךְ אֲנַמְא^{ו)} קִלְרֵי |
¹¹ וּמַחְכַּמַת נְעִלְתָּה כְּעֵצָא לֹא כֵּלֵא. וְאַנְכְרוּ קוֹלִי |¹² הַעֲנִיתוּ מִמְרוּם. וְאַלְאֲמַדֵּי־
דְאִימָא תַדְעוּ מִשְׁמֵי מְרוּם |¹³ תַעֲנִינוּ. וְאַנְכְרוּ אֵיצֵא תַנְיִר אֲסַמְיָא הַאוּלִי אֵל |
¹⁴ מְאַלְמִין פְּנַעֲלַת דְוִיד יְרוּד. כְּלַף כִּלְב מַת. מוּסִי |¹⁵ מַאֲוֹסָה אֲמַר. חַנְגִּיָּה אֲנִיָּה.
יִשִּׁי יְשִׁי מוֹת. וּמֵן |¹⁶ אֲשַׁבְּהֵהֶם וְלֵם יִדְכְרוּ אֵן אֲלַחְכִּים גַּל גְּלֹאֵה מֵן |¹⁷ עֹאדְתָּה אֵן
יִרְפַּע אֲסַמְא עֵבֵאדָה אֲלַצְלֹאֲחִין אֵלַי אֲנֵל |¹⁸ מֵן מִשְׁאֲבַהֵי אֲסַמְיָהִם אֲלֹאֲוִלִי כִּמְאָ
סְמִי אֲבַרְם |¹⁹ אֲבַרְהֵם וּפְסַרְהֵם אֲבִי^{ז)} הַמּוֹן וְסְמִי הוֹשִׁיעַ יְהוֹשִׁעַ^{ח)} |²⁰ וְתַפְסִירָה אֲלִמְנֹאֵת
בְּאַלְלָה. וְחַטֵּי אֲסַמְא אֲלִמְאַלְמִין |²¹ אֵלַי מֵא הוּ אֲדוֹן מֵן מִשְׁאֲבַהֵי אֲסַמְיָהִם
אֲלֹאֲוִלִי |²² כִּמְאָ סְמִי פִרְעָה חֲפַרְעֵי^{ט)} וְתַפְסִירָה מִנְשָׂא [שֵׁר] |²³ יִתְצַרְף מֵן קוֹלְרֵי
וְיַחַף^{י)} אֲתָּ הַבֵּית וְסְמִי בֵּית [אַל]

(א. 5b.) בַּעַד מֵא גְּעַל פִּירֵה אֲלַצְנֵם בֵּית אֲוֹן כֵּן לְעַנְלוֹת^{י)} בֵּית אֲוֹן |² וְקֹאֵל
נִשְׁמַדוּ^{כ)} בְּמוֹת אֲוֹן. וְאַיצֵא וּבֵית^{ל)} אֵל יְהוּ |³ לְאֲוֹן וְיִקְלַב אֲסַם פִּשְׁחֹר מְנֹרֵי^{מ)}
מִסְכִּיב וְאִין |⁴ מוֹצֵעַ אֲלִקְלַב לֹאֵן אֲצֵל אֲלֹאסַם רֵאחֵה מִסְתוּרָה. |⁵ וְדִלְךָ בֹאֵן יִקְסַם
בְּנַצְפִּין פִּיצְרָף פִּשׁ מֵן וּיִנְפִשׁ^{נ)} |⁶ שֵׁם פִּיצִיר רֵאחֵה וּיִפְסַר חוּר סַתְאֲרֵיהִי מַתְל |
⁷ קוֹלָה חוּר^{o)} כְּרַפֵּס וְתַכְלַת. פִּיכּוֹן עַכֵּם דְלַךְ מְנֹר |⁸ מִסְכִּיב הַדֵּר מַחִישׁ. וְנִייר אֲסַם
עוּזָה וְאַשְׁקִלוֹן |⁹ וְאַשְׁדוּד וְעַקְרוֹן אֵלַי שֵׁר מִשְׁאֲבַהֵי אֲסַמְיָהִם |¹⁰ בְּקוֹלָה כִּי^{פ)} עוּזָה
עוּזַבָּה תְהִיָּה וְאַשְׁקִלוֹן לְשַׁמְמָה |¹¹ אֲשְׁדוּד בְּצַהֲרִים יִגְרֹשׁוּהוּ וְעַקְרוֹן תַעֲקֵר |¹² פֹּאמֵא
תַנְיִיר עוּזָה עוּזַבָּה וְעַקְרוֹן תַעֲקֵר. פִּהַמְיָא |¹³ בֵּינַנְאָן וְלִכְנֵא נְתַתְאָנּוּ נְבִיין מוֹצֵעַ
אֲלַתְקִרִיב לְתַנְיִיר |¹⁴ אֲשְׁקִלוֹן וְאַשְׁדוּד. פִּנְקוּל אֵן דְלַךְ אֵיצֵא יַצַּח |¹⁵ בְּקַסְמֵהּ כֵּל

a) אֲחַתְּאֲנֵת.

b) אֲחַתְּאֵנּוּ.

c) I Паралипои. XXVII, 5.

d) M. 6. אֲלִמְקַצֵּד.

e) III кн. Царствъ XVIII, 12.

f) Слово אֲנַמְא прибавлено надъ

строкой.

g) Батие XVII, 5.

h) Числа XIII, 16.

i) Терезія XLIV, 30.

k) II Паралипои. III, 7.

l) Осія X, 5.

m) Тагъ же X, 8.

n) Амост. V, 5.

o) Терезія XX, 3.

p) II кн. Царствъ XVI, 14.

q) Исопр. I, 6.

r) Софонія II, 4.

אסם קסמין פיכון אשקלון אש וקלון | 16 נאר והואן ודלך בבראבהא פמנהא קאל שממה | 17 ויכון אשדוד כאש ידוד פי אלנאר יהרב. | 18 פמנהא קאל בצהרים יגרשוה. והדה אלתצריפאת | 19 מן סראיר אללנה פעליהא אעתמדת פי תגיירי | 20 אסמא אלטאלמין. ולם אלוס נפסי אתבאת כל | 21 חנה לי עליהם וכסר כל מען פי הדא אלכתאב לאני | 22 רפעת דלך אלי מרצע אלאחתנאנ פי אלאלתמאע

(a. 6a.) אן אחתנא¹⁾ אליה. ואנמא רסמת²⁾ הדא אלבעין ליסתדל עלי | 2 נהלהם

אלדי אטהרהו ואלדי בקי מנה כפי³⁾ : | 3 ואעלם ארשך אלה אן חאל האולי אלטאלמין כננת | 4 מעי פי תתבעהם הדה אלאלפאט אלענת ותרכהם | 5 פצאיל הדא אלכתאב ואנראצה אן יזכרו מנהא | 6 אשיא כחאל מנשה פי תתבעה פואסיק מן אלתוריה | 7 עלי סביל אלענת ותרכה אלאותות ואלמופתים ואלמצות | 7 ומא אשבה דלך כמ⁴⁾ קאלו אלקדמ⁵⁾ מנשה⁶⁾ בן יהוקיהו | 9 היה אומר לא היה לו למושח לכתוב אלא ואחות⁷⁾ לוטן | 10 תמנע וילך⁸⁾ ראובן בימי קציר חטים וימצא דוד. | 11 ואשבאה דלך יעיב נפסה בדל אלתוריה ויתרך | 12 אלפואסיק אלבאהרה אלאלהיה. פאקול פי אלרד | 13 עליה אעני מנשה חתי אכון לם אכל צדר הדא | 10 אלכתאב מן פואיד תנפי ען תוריה אלה אלעיוב | 14 אן בני שעיר החרי ואנסאב רנאלהם ונסאיהם | 15 ואלמולך אלדין מלכו פי בלד אדום ומהיטכאל | 17 בת משרד וסאיר מא פי אכר פרשת וישלח | 18 יעקב מן וישב⁹⁾ עשו בהר שעיר אלי אכרהא ועלי | 19 אנא נרי אלאן אנא ניר מחתאגין אלי אלעלם כהא | 20 ואלוקף עליהא פאן אלאבא כאנו מחתאגין אלי דלך | 21 לאן אלה גל וען חטר עליהם קתל אחד מן בני | 22 עשו ואכר ארצה או מאלה כק¹⁰⁾ אל תתגרו בם | 23 כי לא אתן לכם מארצם עד מדרך כף ונ

(a. 6b.) וכאן בני שעיר וכני עשו מכתלמין פי אלסכני | 2 פלו לם תשרח ללאבא

אנסאב הדה אלקבאיל מן¹¹⁾ | 3 אחתאנו אליה מן רנאלהם ונסאיהם לם ימיוז בין | 4 בני עשו אלמחטורין עליהם ובני שעיר אלמטלקין | 5 להם פלמא כשפת אנסאבהם ללאבא וקר בולך | 6 מא חרם עליהם. פכאן אלסוארי אדא וקע פי איריהם | 7 קאלו לה ממנ אנת והו לא יעלם מא יריון בה פאן | 8 אנתסב אלי לוטן ושוכל ואולאדהם ודויהם | 9 אסתחלו מאלה ועקארה וכדלך תמנע אלמראה | 10 אכל לוטן ואן אנתסב אלי תימן ואומר ותמנע | 11 אלרגל צאחב עלוה ורהטהם חרמו מאלה ועקארה. | 12 ומתל הדה אלפאיה פי קולה כי¹²⁾ השכנן עיר סהון | 13 מלך האמרי היא והוא נלחם במלך מואב הראשון | 14 ויקח את כל ארצו מיזו עד ארנן לאנהם נהו ען | 15 בלד מואב כקר¹³⁾ אל¹⁴⁾ תצר את מואב פלילא ישאחד | 16 אלמשאהד פי ירהם בעין בלד מואב פיטנן אנהם | 17 אכדוה מן מואב פלדלך ביין אנהם אכדוה

a) Чит. אחתאגת?

b) Слово רסמת написано сверху над строкой.

c) Таамудь, тр. Синедріонъ а. 99 б.

d) Бытiе XXXVI, 22.

e) Тамъ же XXX, 14.

f) Бытiе XXXVI, 8.

g) Второзаконіе II, 5.

h) Чит. נמ?

א) Числа XXI, 26.

к) Второзаконіе II, 9.

מן ¹¹ סיחן. ומתל היה אלפאידה פי קולה והעיים ^א היושבים ¹⁹ בחצרים עד עזה כפתרים ונ' לאן אבימלך ²⁰ אחלף אברהם אם ^ב תשקר לי ולניני ולנכדי. פלילא ¹ ²¹ יטן אן ישראל אכרו חצר אדר ועוה מן בני ²² אבימלך ערף אנהם אכדונהמא מן אלכפתורים. ²³ פהוא מא לחקנאה נחן והכמתה גל ועז פוק (a. 7a.)

ראובן כימי קציר חטים וימ' ³ דודאים בשדה. פהוא הו אחד אכובא שרפהא ⁴ לאנהא כתבת לנא אלכבאר אלמחמודה לנפעל מתלהא ⁵ והוא מן פעל ראובן ואל יעקוב מחמוד לאן וקת ⁶ חצאר אלחננה סביל אלצחרא אן תכון ממלודיה מן אל ⁷ פואכל אלמרכובה פתך ראובן למיע דלך ולקט ⁸ מן אללפאח לאנה מבאח לא ימלכה אנסאן והוא ⁹ פי אלעקול אן אליסיר אלחלאל כיר מן אלכתיר אלחראם. ¹⁰ וקאלת אלכתב טוב ¹¹ מעט לצדיק מהמון רשעים ¹² רבים : טוב ¹³ מעט ביראת יי מאוצר רב ומתומה ¹⁴ בו : פאללפאח אלחלאל כיר מן אללפאח אלחראם ¹⁵ וענב אלתעלב אלחלאל כיר מן אלענב אלחראם ולכן ¹⁶ מנשה ונשראווה פי נפלה. ואמא מא ונדנא נשראווה ¹⁷ יעיכון בה פמתל קולה ויאמר ¹⁸ למך לנשיו ערה ¹⁹ וצלה ונ' כי שבעתים יקם קין פאכבנאהם באן ²⁰ אלמראד פי דלך תעריפנא אחר אמרין נדאמה ²¹ למך עלי כטיחה לנגדם עלי אלכשא אדא פסרנא ²² כי / איש הרנתי מתבתא פקלנא אדא כאן קאתל ²³ קין יקאד כרה כתירא ועלי אן קין קד קתל פלמד ²⁴ אלדי קתל רגלא וטפלא פאחרי אן יקאד בהמא ²⁵ אכתר ואכתר וסימא אן אלטפל לא כטיה לה בתה ²⁶ ולדלך זארה ותכריה מן דנב קין. אדא פסרנא

(a. 7b.) כי איש הרנתי (נפיא) ¹ פנקול אדא כאן קאין אלדי קד קתל ² יקאד מן קתלה כתירא לאנה תאב פלמד אלדי לם יקתלה ³ רגלא ולא טפלא אכתר ואכתר אן יקאד בה מן יקתלה ⁴ פלדלך זאד ילד האהנא לצננה ואחתקארה ויכון ⁵ בי נפיא מתל קולה הכי ⁶ אחרתי הבו לי. ומנהם מן ⁷ יעיב קולה צידונים ⁸ יקראו לחרמון שריון והאמרי יק' ⁹ לו שניר. והוא תעריף ללקום אסמא הדרה אלמואצע ¹⁰ בלנתי אלאמתין אלמנאורתין להמא לאנה כסא אלנכל ¹¹ אסם חרמון עבראני פלא יערף אלא באסמה משרוחא ¹² ללאולין אלמתעארפין ללאמתין צידונים ואמורים. ¹³ וכלדך למיע מא טען בה עלינא אלמלחדון ופקנא אללה ¹⁴ מולאנא חתי רדנא ען כתאכה ווצחת הגתה. וכולך ¹⁵ אלרד עלי חיוי אלככבי אלדי אקאם כתאכה פי מא בין ¹⁶ אמתנא סתין סנה : נכתדי אלאן בתפסיר ¹⁷ הוא אלכתאב ונקול. ¹⁸ כמא אנתפע אלעלמא ככתאב בן סירא פחצלו מנה ¹⁹ אדאמא ואתבתאראת חסנה : ואזכר מן עיונהא ²⁰ : פאולהא תחזירה מן אלאתכאל עלי אלמנפרה פאנה ²¹ סכב ללאודיאד מן אלדנוב בקי ואל סליחיה אל ²² תכטח

a) Второзаконие II, 23.

b) Бытие XXI, 23.

c) Псалмы XXVII, 16.

d) Притчи XV, 16.

e) Бытие IV, 23.

f) Тамъ же.

g) Въ рукоп. написано надъ строкой слово, теперь неразборчивое.

h) Чит. יקתל.

i) Іовъ VI, 22.

k) Второзаконие III, 9.

להוסיף עון על עון, ואמרתה רחמיו רבים | ²¹ לרוב עונותי יסלח, כי רחמים ואף עמו ועל | ²² רשעים ינח עזו: ואלכ' מא אמר מן אלאסתכתאר | ²³ מן אלאצוקא ואלתקליל מן אלמכתצין מנהם בקו'

(a. 8a.) רבים יהיו אנשי שלימך גלה סודך לאחר מני | ² אף, ואלכ' מא אוגב אמתחאן אלצדיק קבל | ³ אסתלאם אליה בקולה קנית אוהב במסה קנהו | ⁴ ואל תמהר לבטח עליו, כי יש אוהב כפי עת ולא | ⁵ יעמד ביום צרה: ואלד' קולה אן אלאמור בכוארומהא | ⁶ אלטאעה' כאלמואפאה' אד קאל לפני מות אל תאשר | ⁷ נבר כי באחריתו יתנכר איש, ואלה' תחזירה מן אל | ⁸ צדיק לילד יכדע כמה יכדע אלעדו פק משנאיך | ⁹ הברל ומאוהביך הזהר: ואלו' תכויסה מן אן יהקר | ¹⁰ אלאנסאן פלא ירי לה קדרא פיכטי ויקול מן אנא וכיה | ¹¹ יזכרני אללה' מן בין הוא אלבלק כלה פיחאסבני אד | ¹² יקול אל תאמר מאל נסתרתו ובמרום מי זכרני | | ¹³ בעם ככר לא אודע או מי נפשי בקצות רווחת: | ¹⁴ ואלו' ^{a)} אמר בתוקי' ^{b)} מן יהאדך ללא יסתפל מנד | ¹⁵ סרא בקו' כי ברב שיח מנסה אותך ושחק לך ותקך, | ¹⁶ וכמא' אנתפעו בכתאב בן עירי ואזכר מן דלך | ¹⁷ ג' אולה' תרך אלנבר פי מא ורצ' אלעאלם ומא' קבלה | ¹⁸ אד יקול כמפלג' ממך אל תדרש במכוסה ממך | ¹⁹ אל תחקר באשר הרשית התבונן לא יש לך | ²⁰ עסק בנסתרות, ואלב' תעריסה באן צעאב אלנאם | ²¹ לא ינכסרון אלא באדק אלקוי אד יקול בלי בכף סלעים | ²² הם ירצו כי לפוצצים פטישים יחליקו כי

(a. 86.) כליות חמה יודקו במורג וצקלון אביב ביד יתמוללו | ² ואלג' נהיה ען מכלאטה' אלנהאל ותשניהה להא ברד | ³ אלמא אלתצוית פקאל כרעם קול' ערל מיכל המים אפס | ⁴ ואפע כל דבריה מכלי עצה תפלו' ^{c)} וכמא אנתפעו | ⁵ בכתאב בני השמנאי ואזכר מנה גתה' ואחדה' | ⁶ אן יכון אלצאלחין אדא דעו רבהם פי כפאיתיהם אל | ⁷ כפאר יקולן לילא ינסכון קדרתהם אלי מעבודתם | ⁸ פק יוחנן בן מתתיה' ען נקנור די הן יקטול יתי | ⁹ יהך וישתבח בבירג דגון ויאמר טעותי מסרתיה | ¹⁰ בירי, ואלתצר אן אקול מן כתאב אהל אפרוקיה' | ¹¹ שיא לילא אמיל וכדלך אלכתאב אלרי אלפתה פי אמר | ¹² אלמועדים ואצרף אלענאיה' אלי תפסיר הדא אלכתאב | ¹³ ואקול אנה אצח מן נמיע אלתפאסיר אד מולפה | ¹⁴ הו אלדי יפסרה פהו אבצר בקצדה וצמירה | ¹⁵ אבתדאה | ¹⁶ דכרי ספר הגלוי הקמוס ראנה וחסון מוסר אמרי צחות הם אוצרו: כלאם אלכתאב אלטארד | ¹⁷ אלמכנוז אעתבארא ומכוזן ^{d)} תאדיבא ואלכלאם | ¹⁸ אלפציה הו כזנה: אין לסלאות התבונה פכל | ¹⁹ פניני הדר ומי ערוך יערוך לה מן פוכבי גית פי | ²¹ יי האלהים לעזו אצלה וישת לקאונו את מעונתה: ^{e)} ²² תמונתה בנשם פכזק אור ברות יום יך שוקה | ²³ בנפש מלהבת פנחלת שתור מחבא לב פנר....

a) Чит. 'ואלו'.

b) Въ текстѣ рукописи בתוקא, поправка בתוקי написана надъ строкой.

c) Чит. יפלו.

d) ומכוזן.

e) Арабскій переводъ этого стиха, пропущенный переписчикомъ въ текстѣ и прибавленный имъ послѣ на поляхъ рукописи, нынѣ совсѣмъ неразборчивъ.

ПРИЛОЖЕНИЕ III. ^{a)}

(Изъ полевическихъ памфлетовъ эксиларха Давида и Халафа вбнъ Сардадо, направленныхъ противъ Саадія).

ויתחנן לפני... | ויביאהו הנשיא]..... | כסף לדבר על.... | ויאמר לו לעיני ה... | ראש מחסיה עת.... | וישביעהו בבטונו שפתים שלא ימנה | ראש גולה זולתו ולא יתחבר עם כל | הקושרים עליו ולא יסור מדבריו ימין ושמאל |¹⁰ | ויכתב עליו כתב בכל אנרץ בכל פרס ומדי | ואחרי כן ויצו ויעמד מת[רנמן ויכרין] | ויעביר קול בכל המדינות]..... | שר שלום ויגלוף...הל.... | את שר שלום ויפתח עליו שמו של |¹⁴ | סעדיה : ולפי גודל רעתו רב.... | השלישי בשנת תשע נמנה..... |¹⁶ | לאמר לא נתתי כסף הם ויחל(?)..... | ואם תמה תתמהו על הדבור זכרו מה שעשו |¹⁸ | הגבעונים בנשיאי ישראל [ונם הוא הערים] |¹⁹ | בערמת הגבעונים על [נשיאי ישראל וינשא] |²⁰ | את נפשו כגדולה הזאת. אך לא נאווה |²¹ | לכסיל כבוד ויסר את אשר הסתיר בתוך |²² | מסתרו ויוציא מטמוןנו ונתגלה שהוא איש רע |²³ | מעללים גם רוח גבה [לב מתנאה בשם] |²⁴ | ראש ישיבת נאון [יעקב]..... |²⁵ | המדינה וי..... | (א. 16).... | בנין העם מהומה |² | ים ויצא אל |³ | ים ויקבץ ממון |⁴ | ותגדל צוחת החכמים |⁵ | לו וישב לשפוט |⁶ | משפט שחר בשבעה נונים שחר |⁷ | שחר תועבה מבני קפצין |⁸ | קבל שחר וה)טה משפטם ושחר |⁹ | ושחר הידור מסכל |¹⁰ | שבו גם לא ידע לכתוב |¹¹ | אשר כתב מעות ואפלת |¹² | כי הוא אינו יודע מנהג ישראל ודרך |¹³ | לפניהם כי לא נכונו דבריהם |¹⁴ | תם ד)כר אן אלנאם עאודו פי אלאסתנאתה |¹⁵ | (מעיהם) אלי אן קאל וישלה נשיא |¹⁶ | ישראל להגיד לו לא טובה השמועה אשר |¹⁷ | (האנשים) ועיני העדה מדבריים עליך |¹⁸ | ולא שמר את האלה ויקשה ערף ויעז מצח |¹⁹ | וישנאהו שנאה גדולה כעיני אל תוכה לץ |²⁰ | פן ישנאך. ובהוא אלמ)עני אעאבה ואעאב |²¹ | שבועה אלי אן קאל ולא זכר |²² | שבועתו להנשיא ויקשר קשר כבעשא |²³ | ויקרא את אחי הנשיא והוא אחד |²⁴ | מאוהביו ויתחבר ע)מו ויקראהו נשיא |²⁵ | ישראל ותגדל הבחלתוקת כי

a) Отырвокъ состоитъ изъ 5, сильно поврежденныхъ бумажныхъ листовъ. Мы предлагаемъ въ скобкахъ конъектуральныя дополненія недостающихъ словъ. Отырвокъ этотъ былъ напечатанъ Гейгеромъ въ Jüdische Zeitschrift, X, 172—178, по фотографическому снимку, куда однако вкрались разныя неточности.

b) Или же [מ]נהם.

השקט לא יוכל כי אהב פשע אהב מצה מעורו | 2 תם דכר אחלאה |
ללסבות יום כרָג מע חסן | 3 אכר ראם אלגאלות אלי דאר מוכרָג והוא שי שאהדה |
4 אכר יהוד בנדאר. ודאך קולה ויגרם הדכר להכות | 5 רבים מישראל בשבט
השלישים בשבתות ובחדשים | 6 ויחלל הוא את השם גם את השבתות להביא
משאות | 7 לפחות והסננים כיום צאתו עם חסר | 8 אל דאר מוכרָג | 9 תם דכר
אלקום אלדין תעצבו מעה פקאל ויתחכרו | 9 אליו זקן פסילות יומי בה אלי עמרון
בן זלאה ופני | 10 עכבר יומי בה אלי אפרים [בן] שטיא אלדי קר נצבה כלף | 11 בן
סרנאדו דיאן אלמוצל וסרים אדם אוכל בשר | 12 חזירים יעני בה אלכאדם וכסיל
חרשים וילדי זונה | 13 הם בני בעז כהודאתם ובני הש[פח]ות וכשרי נמל | 14 ונליהם
ומה יאמר עוד באל..... | 15 תם עטם נפסה בנאן קאל לה.....על |
16 מי התרחצת על המעיף הממ..... | 17 נוד גופת הקבל מחיו : תום דכר
אסמא אלנאם | 18 אלדין כאן יפסק בהם ושהר [עליהם וקאל] | 19 ואלה שמורת
האנשים..... | 20 בו ויאיצו לרפות חלי טב..... | 21 ויהגוללו בטמאתם
עד הב[קר]..... | 22 כאתבה הנוק המחליק ע..... | 23 המצליח בתשמיש..... |
24 ואכותה ובן משא....

הברסי וחבריו : אלהי כמה תראה הלא | 3 תדין תשפטם בשבטיהם מוכנים ללצים
הך רועיהם | 3 ותפוצינה צאניהם כי בפיהו חמר נאווה ובקרבו ישית | 5 ארבו :
מלכלך כל היום בעבירות משונף כל הלילה | 6 בשקוציהם מגולל שנותיו בשכבת
זרע ומשקר כל | 7 ימיו כסעיפות הנו משים תורתך ללעג ומצותיך לכוז | 8 ועמך
לחרפה כרשעי ארץ השמיריהו ושמה עבדיך | 9 כאבדהו ואל לארך תקהו : תם
אכבר בצפעיהם | 10 לה וכיף תם להם אלאמר [אלי] כאן | 6 אכתפא : תם קאל |
11 ויצו הנשיא ויעבירהו מגדלתו ויושב תחתיו את מר | 12 יוסף נאון בן נאונים
נכד המשרתיים הכהנים ויצא | 13 הנשיא אל הכניסיות הגדולות אשר בבנדאר
ושתי | 14 ראשי | 14 [הישיבות והדיינים] יושבים לפניו וכל העם מגדול | 15 [ועד קטן
שומע ידי]עותיו אשר נלח ממטמוניו | 16 [ויחרימהו ויק]ללהו מפיהו קללות
נמרצות | 17 [תם אכר ה]טול אלי אן קאל ויבא כתב | 18 [עדות מארץ] ישראל
והעין | 19 עליו הרשע | 10 [אשר בן גרים ה]וא ולא מזרע ישורון הוא | 20 [כעדות בני
ארץ] ישראל וגם כתבו רבים | 21 [מבני בנדאר] אל הסוחרים הנאמנים וישאלום |
22 [אודות אבותיו ו]ישיבו אותם בכתבי ידיהם | 23 [וחתימותם ויעירו] הכל כי מבני
הגרים | 24 [הם אבותיו ש]מלו וטבלו :

ויכתב מגלה להדמות כנביאים כאחד נביאי השקר | 2 ויממור את
עצמו לאמר מבני יהודה אני : ואקאא | 3 לאלהי ואשיבהו כענין ענה כסיל כאולתו :
תם | 4 אכר יסאכפה ויקול לה להם לם תנתסב אלי שבט יהודה | 6 מנד יז סנה ויכדה

a) Чит. חסן, или же это нарочное искажение имени *Хасан*.
b) Буква **כ** в слове **כאן** неясна; чит. **אן**.
c) Чит. רשני.
d) Или же **העידר**.

פי סאיר מא אדעאה פי אלמגלה | ⁶ וטול וכתר אלי אן קאל לה פי בעץ מא קאל
 אנך אדעית | ⁷ אנך עצרת נגף והבל מחפירין אותך ואומירין לך | ⁸ שקך דברת חם
 ואקפה עלי אלדין מאתו פי אליום אלדי | ⁹ עמל פיה אלחענית ליכדכה פי אדעאה
 אן פי ילך אל | ¹⁰ יום ארתפע אלובא פקאל לה והלוא בר ביום נגור עליך |
¹¹ השמד בפלני ופלני : חם אסרף פי משאתמתה | ¹² וביין לה כדבה עלי כהן צדק
 ראם אלמחיבה ועלי אל | ¹³ גמאעה ואכד יואקפה עלי באב באב אלי אן קאל לה |
¹⁴ זעמת אני לץ פכברני מן אללין אנא או אנת הית קלת | ¹⁵ ללמביב ענד מא
 וצף לך שרבה רוא | ¹⁶ פקלת לה כם מקדאר | ¹⁷ מא תהל הדיה אלשרבה מן אלאלכלאט
 ענד (שרבן) להא | ¹⁸ פקאל לך עשר מנאלם פלמא צאר אל(מרה) אלעאשרה |
¹⁹ קלת לה סלחתי כדברייך והוא אלח(דיית) אלדי אלקום | ²⁰ יחדותם בה ענד מא
 יקעה..... | ²¹ פעירה בה : וקאל משקר.....(וכופר) | ²² בעיקר הלוא תזכור
 באמורך ככופר ומתלוציין | ²³ כדברי אלהים היים באמורך (סלהתי כדברייך) |
²⁴ התבונן אני המתלוציין או (אתה . וטול בקולה) | ²⁵ אלי אן קאל לה טבעיה
²⁶ אם מעשיך כך מכרניוין כמדינת בבל

(a. 36.) למה לך לשברת בין היקרים לא הספיק לך גדלי בשר | ¹ אנשי נף
 המאושים ² ותביא אריכי בשר זכר ועבותי | ³ בשר אשר כבבל : חם אזכרה
 אלמאוצע אלדי כם | ⁴ פיהא מע אלמראן וקאמת עליה אלשהאודה בולך |
⁵ פקאל לה תחלת קלונך הלוא בדאר אבו נאנס נמצאת | ⁶ ותבוא השמועה אל שער
 הישיבה ובעליית הרב | ⁷ אלבקר ראוך אנשים כשרים תחת הנערים עם כתבי |
⁸ הקדש אף נערי נהרדעא נלאו ממצוא לך ועירה | ⁹ באן ואלדה כאן הנאם ואנה
 הו כאן פארם פקאל לה פנה | ¹⁰ אל המקלט ביד אביך והתער מצוי כהצן הורוך
 ולך | ¹¹ לשמש אומנותם מה לך לספר חקי שדי וללמד | ¹² מאמר טהרה : נדע בן
 נדעים איך תוכשר כדברי | ¹³ אלהים היים החוק מאכלת ושומר טבח והדה פרש |
¹⁴ חם שהד עליה באנה יצאפע ויצפע פקאל | ¹⁵ משמוע ספוק היד על ערפך
 ירעשו הרואים מקול | ¹⁶ תוק...פס על מוח ראשך ינודון העברים ¹⁷ מצרמם |
¹⁸ (באזניך ול)שונך יחררו ההרדים ולא יהיה לך | ¹⁹ (תקומה עד ימי עולמים : ינבני
 אן יעלם אן | ²⁰ שר מן נמלה מא זכרה בה כלף | ²¹ (בן סרגאור . ובעד אן)
 זכרת הדיא פאנא אתבעה | ²² (בקול ראם אל)נאלות וכהן ראם אלמחיבה | ²³ והו
 אצנר כתאב כתבוה | ²⁴ (בעד אן כ)תבת אלכתב אלכבאר לילא | ²⁵ (יטול . והדי-
 מא) קאל : דעו כי | ²⁶ (הקדוש ברוך הוא צ)דיק וישר ותמים

(a. 4a.) כעינין שנ' הצור ¹ תמים פעלו וצוה את ישראל ללכת | ² לפניו
 בתמימות שנ' תמים ³ תהיה : ובזמן שאדם | ⁴ מהלך לפניו בתמימות מושיבו בטוה :
 ואם מעקש | ⁵ הרכיז ומכניס בעצמו נסות ונאוה ונשען ⁶ (מבינתו) | ⁷ ואומר קבלו

a) Первая буква въ словѣ **רוא** сомнительна.
 b) המאושים = ש' ע' המאושים.
 c) Или же העבדים.
 d) Второзак. XXXII, 4.
 e) Тамъ же XVIII, 13.
 f) Слѣд. прибав. על.

דעתי הוא נכשל במעשיו ונודע לכל | ⁶ שהוא כנסף סינים מצפה על חרש
ויתפרסם קלונו | ⁷ ותודע חרפתו שכך אמר שלמה הולך^א בתם ילך כטח | ⁸ ונ'
ואמרו חכמים אין הקבה משלם רעה לרשע | ⁹ עד שמגלה עונותיו שלא יאמרו
כשר היה למה | ¹⁰ נענש וכן היה ר' אליעזר בן עזריה או' מאי דכתיב | ¹¹ ובשוב^ב
צדיק מצוקתו ועשה עול ונתתי מכשול לפניו | ¹² איפשר לרשעים נמורים מקבלן
בתשובה לפני צדיק | ¹³ שעשה עול אחד נותן לפניו מכשול אילא זה שהוא |
¹⁴ עקש בדרכיו ומכוסים מעשיו מן הבריות הקבה ! ¹⁵ מכשילו בדבר מפורסם ואחר
כך נפרע ממנו כרי | ¹⁶ שידעי הכל שבדין הוא לוקה : [ס]עיד | ¹⁷ אלפיומי איש
הדמים איש הבליעל [בא לכאן] | ¹⁸ והיה מראה מעצמו ארחות יפנות ומדורת
טובות | ¹⁹ וענוה ושפלות רוח ודרכי [ישירים] ונגב את לבבין | ²⁰ ואת לב אנשי
ישראל כא[בשלום וכמה אנשים] | ²¹ נלכו במצודתו במכמרתו [השתמש בעטרה
שאינו] | ²² ראוי לה והנחלנהו בכבוד שלא ראה לא הוא ולא | ²³ אבותיו וכחוקתו
גבה לבו עד להשחית והתחיל ללכת | ²⁴ כגדולות ובנפלאות [ממנו כמו ירבעם
בן נבט]

(a. 46.) ונביאי הבעל לאמר אני אתקן בעם תקנות ואני | ² אעצור מפנה גם
הכביד עלו על מקום שהמשלתיהו | ³ עליו לרדות את העם במקל ולהכביד עלו
לצרות | ⁴ באזן ישראל ולהפילם על פניהם ולהלקותם בלי משפט | ⁵ ולהכותם על
הלחי ולמרוח אשך : ונם נתקנא | ⁶ בחכמים ובזקני ישראל הטובים והיקרים לזולז
בהם | ⁷ ולמעט בכבודם עד שנתקיים בו הקנאה^א והתאוה | ⁸ והכבוד מוציאין את
האדם מן העולם וכיון שהגדיל | ⁹ לעשות^ד והרבה אשמה הכשילו עונו ועבר על
האלה | ¹⁰ ועל השנועה אשר השבעתיהו באמונת שמים שלא | ¹¹ יעבור על דברי
ולא יעשה עלי קשר ולא יקרא ראש | ¹² גולה זולתי ולא יהי עם מי שחולק עלי
וחילל שם | ¹³ שמים בפרהיסיא והפיל בישראל מהלוקת עצומה | ¹⁴ והחרר ריב
ושלח מדינים ביני ובין חסן אחי ושיחק | ¹⁵ בי עד שהפיל מחלוקת ונרם לישראל
ביטול דינין | ¹⁶ [ועוות מ]שפט ו[ש]נאה וקנאה בין אח לאח ובין איש | ¹⁷ [לרעהו
למסרם] ביד המושלים ולאסרם בבית הכלא | ¹⁸ [וכל זה מפני שחזר לעיקרו שהוא
גבל בן בלי שם | ¹⁹ [ואבותיו ראויים ה]יו להשותם עם כלבי הצאן | ²⁰ נלא היה די לו
מה שנתנו] לו לפיכך מה שביקש לא | ²¹ [מצא ומה שהיה לו א]כד ממנו : והסכמתי |
²² [עם ראשי הישיבות ו]א[ב בית דין ואלופים] וחכמים | ²³ [ויחרימוהו ויגדוהו
וי]עבירו אותו מנדולתו | ²⁴ [והעבירוהו מתורת] חבר^א ונתפרסם קלונו
(a. 5a.) וידעו הכל שהוא שוטה רשע ונם רוח זר ונכרי | ² מכפתורים היוצאים
מכפתור ואין ראוי לנדולה . הרי | ³ הוא מאוס הרי הוא ירוד הרי הוא מעובר הרי
הוא | ⁴ כהדיוט לכל דבר אין חוששין למיניו ואין למידין | ⁵ ממנו ואין משיחין
בכתבו ואין מקימין אצלו ולא | ⁶ מעידין אותו וכל כתב שהוא יוצא בקיומו הרי

a) Пpитчи X, 9.

b) Езекиль III, 20.

c) Мишна Аבботъ IV, 28.

d) Слѣдуетъ довознить [הרע] לעשות.

e) Въ рукоп. : הבר . м. б. что сл. дополнить иначе : הכר [את]הכר .

הוא | ⁷ במל וחזתמו כחרש שבורה וטבעתו ככלי אין חפץ | בו אין ברכתו ברכה
ולא נידויו נדוי הרי הוא ירוד | ⁸ כאבותיו ואני בורר אחד מן החכמים וממנה אתו |
¹⁰ גאון מחסיה מי שהוא מיוחד באבותיו ולא ככפתורי | ¹¹ הזה ומי שהוֹרֵג נכבד
במשפחתו ולא כנבל הזה שהוא | ¹² מכני בלי שם ומי שהוא אזרחי ודאי מזרע
ישורון | ¹³ ולא כעוכר הזה שאומרין עליו שהוא בן גרים | ¹⁴ מי שלומד על מנת
לעשות ולא ככפתורי הזה שנאה | ¹⁵ דורש ולא נאה מקיים ומי שהוא תם ותוכו
כברו | ¹⁶ ולא כגנב הזה שהוא גונב דעת [הבריות, ומי שעוסק] | ¹⁷ באמונה בנדבות
תלמידי חכמים [ולא כזה שנוטל לעצמו] | ¹⁸ את נדבתו מי שסובל את הצניבור
כאשר ישא | ¹⁹ האומן את היונק ולא [כיהיר הזה שהוא מזולל] | ²⁰ בנכבדים ומיקל
ביקרים [מי שחם על בני ישראל] | ²¹ ומיקל עול מן העם ולא [כזה שנוזר תענית
ציבור] | ²² ששה פעמים בשנה מ'י.....ולא | ²³ כרוק הזה שהוא רוב[ץ]..... |
²⁴ והתינוקות..... | ²⁵ להניח תפילין.....

(a. 5.6.) בשכבת זרע שלו ואוחז כתבי קדש מי שנשבע להרע | ² ולא ימיר ולא
ככופר הזה שביטל שבעה ובה אלה | ³ והפר ברית יהי רצון שתקיים בו מקרא
הזה אם לא ⁴ | אלתי אשר בזה ובריתי אשר הפיר ונתתיו בראשו : | ⁵ עתה נדו
והחריטו תמיד על כל מי שקורא | ⁶ את סעיד אלפיומי עוכר ישראל בשם לווי
שהיה | ⁷ נקרא בו תחלה וכל ההולך אל מושבו וכל הנשפט | ⁸ אצלו וכל המחנה ⁹
אתו בנדבה או במתנה וכל העוזרו | ⁹ כסתר או בגלוי וכל הכותב אצלו שאלה או
פסק דין | ¹⁰ או שטר או כתובה או נט וכל שקורא אנרתו או | ¹¹ שכותב לו תשובה
בשמותא דישראל יהוי וסאיר אל | ¹² סמאת לא אדכרהא : וכל בית הכנסת
שתראה את | ¹³ כתב עברה ¹⁴ | הזה יקראוהו ויעשו כאשר פירשנו ואל | ¹⁴ יסורו
ימין ושמאל : וקד קאל פיה כלף בן סרנאדו | ¹⁵ אלכחן פי מ'א ררה אולה
אפיקורום מן הנכרים הדילציים ¹⁶ | ¹⁶ [משך ידו את לו] צצים פלם אבתהא
לברדהא : | ¹⁷ [וקד כ]אפית במא ועדת בה ודכרת בעץ | ¹⁸ למדהבה ומא שהד
בה דו | ¹⁹ וללקראיין וסכף לס אכון | ²⁰ה וליכני לסת אשך אן אללה | ²¹א
קאל פנתג עליה אן אבתרת | ²² עליה רוסאה ומ'א ל'א | ²³ [פינ]
אלדניא | ²⁴ [עיוב אלמור] |

a) Езек. XVII, 19.

b) Чит. המהנה.

c) Чит. העברה = עברה.

d) См. выше стр. 184, прим. 2 (гдѣ въ послѣдней строкѣ в. 262 слѣд. читать 178).

ПРИЛОЖЕНИЕ IV. ^{a)}

(Изъ полемическаго сочиненія *Мобешшира аль-Дави* противъ Саадіи.)

1.

בתקלידה ען אלנשר פי אלמצול ואנעל איצא כל ² | נגס מן סהוה
פי פצל פרע כאן אם אצל . ³ | אלפצל אלאול פי אלסוה אלמוגוד לה פי |
⁴ | אלעקליאת . אלפצל אלהאני פי אלסוה אלמוגוד | ⁵ | לה פי אלקראה . אלפצל
אלתאלת פי מא ⁶ | דכר אנה ליס במוגוד וסוהוה פיה . אלפצל אלאבע ⁷ | פי
אלסוה אלמוגוד לה פי אלהכות . אלפצל אלכאמס ⁸ | פי סוהוה פי בעץ אלמצות
ואלמדרשות . אלפצל ⁹ | אלסאדס פי מא וגד לה מן אלאקואל אלמצאדד . |
¹⁰ | אלכלאם עלי אלפצל אלאול . ¹¹ | ממא וגד לה רהמרה אללה פי כתאב
אלמבאדי . ¹² | קולה למא מאג אלכאיצון ^{b)} פי אלמבאנדי אן פתרקו | ¹³ | תסע פרק כל
פרקה מנהם וקף כאטרהא ענד | ¹⁴ | מעני מן אלמעאני פאתכדתה אצלא וגעלת
מא ¹⁵ | סוהה שבהה פדכר קול כל פרקה וקט . ¹⁶ | ואלמדהב אלהאמן הו קול
צאחב אלכתאב יעני ¹⁷ | אברהם אבינו עליו השלום ורו אנה אלת
(ג. 16.) | אלאשיא מחדתה אלא אנה געל מבדאהא אלעדד ² | ואלחרוף ודלך
אנה געל אול מא כלק אלבארי | ³ | תעאלי אלהני ואלתין שיא אלעשה אלעדדאד |
⁴ | ואללהנין ואלעשרין הרפא ולם ידעיהא מחצה ⁵ | מפרדה ואנמא קאל אנה כלק
אלהוא ואודעה ⁶ | הדה אלהנין ואלתלתין שיא וענדה אן אלהו ⁷ | אנו
יקעעהא אלעדד ואזא סאר פיהא עלי ⁸ | כמוט מסתקימה ומנערהה אחדת פיהא
אשכאלא ⁹ | וכלך אלהרוף אזא אודעהא מבדיהא אלהוא ¹⁰ | שקתה שקת
ואחדת אשכאלא דוי היות ¹¹ | מכלתלפאנת והנדסאת מתנאיראת חסב קוה כל |
¹² | חרף מנהא מפרדא או כל חרפין ומא הו אכתר ¹³ | מן דלך וזעם אן אלקרמא
נקלו אן אברהם ¹⁴ | עליה אלכלאם אסתכרנ הדה אלמעאני בעקלה ¹⁵ | פוקע לה
אן הדה אלאעדדאד ואלחרוף מבתי ¹⁶ | אלאשיא פעלמהא לנפסה ועלמהא
אלמוהדין ¹⁷ | אלוי כאנו פי זמאנה תם אנה קאל ואלמדהב אלתאסע...

a) Отырвокъ содержитъ 48 бумажныхъ листковъ, изъ коихъ мы выбираемъ нѣко-
торыя характеристичныя и почему либо особенно интересныя мѣста.

b) См. еврейскій переводъ этого мѣста въ *Commentar zum S. Jezira von Jehuda b. Barsilai*, Berlin 1886, p. 269, 272.

2.

(a. 11a.) |² וממא ונד לה רצי אללה ענה פי כתאב אצול |
³ אלשער קולה פי אלנצף אלאול טר⁴ לא נמצא |⁴ יי לא נמצא כע לא נמצא .
קאל מבשר . |⁵ אעלם אנה פי אלנצף אלאול מן כתאבה נפי ונדו |⁶ הדה אלנ'
אשיא פי אללנה ואתבתהא פי אלנצף אלתאני |⁷ ודאך אנה קאל פיה יין כעם
כער ודכר פי אכר אל |⁸ כתאב אן אלנהרואני אנשדה שערא פיה טרי . |⁹ וקאל
פי אלנצף אלתאני זה¹⁰ לא נמצא יו לא נמצא |¹⁰ עד לא נמצא . וקד ונד חור-
תקה שמות נינוה |¹¹ עיר דיו חבר לשון חכמים . ואנסי אנה קד אלת |¹² פי
אלנצף אלאול עדך והו ישתק מן ידעד נרו |¹³ זעד מן ימי נזעכו מעך מן מעוך .
וקד סהא |¹⁴ איצא פי הודא אלכתאב סהוין אכרין עלי ניר |¹⁵ הודא אלונה ודאך
אונה| אלת פי אלנצף אלאול |¹⁶ הט הין והאתין אללפשתין אלה' פיהמא ערצי
וליס |¹⁷ באצלי לאנד תקול הט יש הין ינצו ויגזו אן תקול יצו
(a. 11.6.) וקד שרט פי אול כתאבה אנה לא ילת פי אלנצף |² אלאול מנה
אלא לפטה יכון אולהא הרף אצלי ופי |³ אתבתהא להאתין אללפשתין מע כון
אלה' פיהמא |⁴ ערצי תרכא לשרטה . ופי אלנצף אלתאני |⁵ איצא אלת פי
קאפיה אלה' מאה סאה פאה |⁶ המאה חלאה ואלה' פי הדה אלאלפאט לים
באצלי |⁷ לאנד תקול פאת חמאת מאת סאתים חלאתה |⁸ ושרט אנה לא ילת פי
אלנצף אלתאני מן כתאבה |⁹ אל- כלמה יכון אכרה- הרף אצלי ואלה' פי |
¹⁰ נמיע הדה אלאלפאט יתבדל ענד אלאלפאטה או |¹¹ אלנמע בת' ואדא כאן הכדי
פקד תרך |¹² באכתבתה הדה אלאלפאט שרטה . ונד לה |¹³ פי הודא אלכתאב
איצא מא ישאבה הודא אלכתאב |¹⁴ והו אנה אלת פי אלנצף אלתאני מנה יז
ואבי |¹⁵ אן ילת פי¹⁶ יך בל קאל וך) לא נמצא והאתין |¹⁶ אללפשתין איצא הי
מן אלאלפאט אלתי מדארהא |¹⁷ עלי הרף ואחד לאנד תקול הז וז הך וך פאליוד
(a. 12.) פיהמא ערצי וליס באצלי פקד כאן סכילה אן |² יגריהמ- פי באב
אלסלב ואלאתבת מלרי ואחד |³ אמא יתבהמ-⁴ כלאמהמ- או יסלבהמ-
כלאמה |⁴ פאמא אן ילת אחדהמא וימתנע מן אן |⁵ ילת אללפטה אלאתרי
מע תסאווהמא פי מא |⁶ זכרנאה פליס במסתקים . פקד באנא לך סהור- פי |
⁷ הודא אלכתאב איצא .

3.

(a. 22.a.) אלכלאם עלי אלפצל אלכאמס . |² ממא ונד לה רצי אללה ענה פי
פרשת בראשית |³ קולה ופי תעריף אללה תעאלי לנא אנה כלק הודא אל |⁴ חיואן
אלמאשי ואלואחף ללארבע- אלאצול אלנאריה |⁵ פי נמיע מעשר- בראשית .
אלאול לנעבדה הו לאנה |⁶ כלק הדה אלנאסאם כלהא . ואלב' לילא נעבד שיא |

a) Ср. выше, стр. 162.
b) Чит. הו.
c) Чит. פיה.
d) Чит. ואתבתהמא.

7 מנהא אד די מלוקה. ואלג' לנצוק באלאיאת | 8 אלתי סיצפדה לנא אנר צנהא פי אלחיואן מן אעראץ | 9 אהדהא . או מן אואלהא מן דלך אלכלאם אלדי | 10 אחרתה פי גואר אלאחון פסמעה בלעם מרדא עלי | 11 לסאנהא כקולה ויפתח יי את פי האחון . פלמא | 12 פסר קצה בעלת אוב פי פרשה קדשים קואל אן | 13 אלכתאב למא קאל מרה פכיף מרתין וינאמר | 14 שמואל לס יכן בד^א מן אן נקול אן שמואל . וכאן | 15 קאם עלי אלחיקה ולא ינו אן נקול אנה | 16 כאנת תקול לשאול אן שמואל יקול לך וואן קול | 17 ואלכתאב לנא עלי מא תרהם שאול לאעלי אלחיקה . פאן גו]

(a. 22.6.) דלך לגו עלינא מתלה פי כל ויאמר וכל וידבר . | 2 קאל מבשר אן כאן לאגל קולה⁶ אלכתאב פי קצה | 3 בעלת אוב מרה ומרחין ויאמר שמואל קאל אן | 4 אללה גל אסמה אקאמה ואחיאה חתי כלם שאול | 5 פינב איצא למא קול פי קצה אהנו שלבלעם מרה | 6 ומרתין ותאמר אן חכם כאן אללה תעאלי אנטקאה | 7 באלחיקה פכלמת בלעם כקולה ויפתח יי את | 8 פי האחון ותאמר לבלעם ונ' ותאמר האחון אל | 9 בלעם הלא אנכי אתנך אשר רכבת עלי ונ' והוא מא לא ימכנה אן ינפצל מנה .

4.

וממא ונר לה | (a. 37.a.) 1 רחמה אללה פי פרשה אחרי מות קולה | 2 וינבני אן אשרח מעני אלאקראע עלי אלערוין | 3 ומעני עזאול אן כתירא נטל ען הדי פנקול | 4 אן עזאול אסמא גבל וקר תוגד אסמא גבאל | 5 כלידה ילחקה אלף ולאם . מתל ויקרא את | 6 שמה יקתאל ומן אלברארי איצא כדאך | 7 כקולה מדבר ירואל ומעני עזאול מוצע צעב | 8 נדא ודלך אן אלצעב יסמי ען כקולה אפס כי | 9 ען העם . פאדך קצד אלנאעת אלתאכיר | 10 פי צעובתה געלה רפיין מתראדפיין כקולה | 11 המוציא רכב וסוס חיל ועיוז פיכון איצא | 12 איא אראד אלזיודה פי אלתשידד זאד | 13 אלף ולאם עלי הוא אלסביל . קאל מבשר . | 14 ליס תשבה בנייה עזאול לבניה אלסמא אלחין | 15 זכרהא ודלך אן הזה אלסמא אלתי זכרהא | 16 אלאלף ואללאם פי אואכרהא בניר חרף יפצול]

(a. 37.6.) בינהמא ופי עזאול הרף יפצל בין אלאלף ואללאם | 2 והו אלזאן אלאכיר . ודא כאן הוא הכדי | 3 בטלת משאבתה איאהא ביקתאל וירואל | 4 ומא מאהל דלך . ואלדי נגיב נחן פי עזאול | 4 הו אן הזה אללפטה ואן כאן לא אשתקא^d פי | 6 אלכתאב פאן אללה תעאלי קד נבה עלי מענהאא | 7 ודא אנה למא קאל לשלח אתו לעזאול המדב | 8 בין מראה פי דלך כאן קאל ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ נורה ושלח את | 10 השעיר כמדבר . פעלם מן דלך

a) См. коммент. Ибнъ-Балама и Давида Кимхи на I кн. Царствъ гл. XXVIII въ концѣ, Stud. u. Mittheil. III, 15 (прим. 20), 53.

b) Чит. קול.

c) Ср. комментарий Агр. Ибнъ-Ээры на кн. Левитъ XVI, 8; كتاب الامانات ed. Landauer, p. 144; мон Stud. u. Mittheil. III, 12, прим. 15.

d) Слѣд. прибав. [להא].

אן טראדה | ¹¹ בעזאזל הו ארץ גזרה . פאמא קולה | ¹² גורל אחד ליי וגורל אחד לשאזל . | ¹³ ואלגמיע ללה ורו חטאת . אחרתא | ¹⁴ [י]קרב עלי מזבח יי . ואלאכר ימצי בה | ¹⁵ [אלי] ארץ גזירה .

5.

(a. 46.) וטמא וגד לה | ¹³ רחמה אלה פי פרשה אחרי קולה אן כתורא | ¹⁴ מן אלנאם יטנן אן תרתיב אליוודי חטאתי | ¹⁵ עייתי פשעתי לאן אלהטאת מנסובה אלי | ¹⁶ סרו כקילה חטאת בשגנה . ואלעוו ^{a)} מנסוב | ¹⁷ [אלי] אלתעמד ורו אצעב מן אלהטאת . ואלפשע

(a. 46a.) פרו מנסוב אלי אלכפר ורו אצעב מן אלגמיע . | ² פלדלך יתוהם אן אלואגב אן יבתדי אלמסתגפר | ³ באלמסלה ען אלגרם אלי הו אכף מן גירה . חם | ⁴ יתבעה במא הו אצעב מנה כקול אלולי חטאנו | ⁵ עם אבותינו העוינו הרשענו קאל ואלאמר | ⁶ אנמא יכון עלי הדי אלתרתיב אדי כאן אלינג | ⁷ לעלנאה נחן עלי הוא אלנטם ואמא אדי נטם | ⁸ לנא אלאמר נטאמא פלא יגוז לנא תקדים מא | ⁹ אכר ולא תאכיר מא קדם וקד נטם ההונא | ¹⁰ כאן קאל את כל עונות בני ישראל ואת כל | ¹¹ פשעיהם לכל חטאתם פעלי הדי אלצפה | ¹² יגב אן יכון אליוודי עייתי פשעתי חטאתי | ¹³ וייד דלך קול משה עליו השלום נושא עון | ¹⁴ ופשע וחטאה . ופי כתאב רדה עלי אבן | ¹⁵ סאקויה ^{b)} קאל אן נטם אליוודי עייתי פשעתי | ¹⁶ חטאתי הו קול ר' מאיר . ואמא סאיר | ¹⁷ אלהכמים פאנהם יקילון חטאתי עייתי פשעתי]

(a. 46b.) קאל מבשר לעמרי אן אלאמר פי אליוודי | ² כמא דכר פי כתאב רדה עלי אבן סאקויה | ³ לקולהם כאויה צד^{c)} היה מתורה אנא השם | ⁴ עייתי פשעתי חטאתי לפניך אני וביתי וכול | ⁵ ואומ' והתודה עליו את כל עונות בני ישראל | ⁶ ואת כל פשעיהם לכל חטאתם דברי ר' | ⁷ מאיר וחכמים אומ' עונות אילו הזונות | ⁸ פשעיהם אילו המורדים ^{d)} חטאתם אילו השגנות | ⁹ מאחר שהוא מתודה על הזונות ועל המרדים | ¹⁰ הויר ומתודה על השגנות אילא כך היה אומר | ¹¹ אנא השם חטאתי עייתי ופשעתי לפניך אני | ¹² וביתי . לכנה ואן כאן קד רנע בהדיא אל | ¹³ קול עמא קאלה פי תפסיר אחרי פקד כאן | ¹⁴ סבילה אן יבין אן רנועה ען דלך אנמא הו | ¹⁵ אנה כאן נאלטא פי מא קאלה פיה חסב מא כאן | ¹⁶ [י]פעלה אהל אלדיאנאת מן אלקדמא זכרם לבד | ¹⁷ [חזין] כאנו יעתרפון בסהרהם מתי כאן להם | (a. 47a.) אנהם סרו פי פריץ כקולהם הדר אוקים | ² ראכא אמורא עליה ודרש דבריים שאמרתו | ³ לפניכס טעות הן בידי פכאנו יפעלון מלל הדיא | ⁴ לייילו אלשבהה אלתי אוקעהא ללנאם לילא | ⁵ יתוהמו אנהא הלכה . והדיא אריגל אדיא הו רנע | מן קול מא פלא יבין אן סכב רנועה ענה אנמא | ⁷ כאן לעלמה באנה קד

a) Чит. ואלעוו ואלעוו ואלעוו.

b) Cp. Pinsker, Zur Gesch. des Karaismus I, 24. 43; евр. журнал. Цит. II, 137.

c) Таамудъ, тр. Јома г. 366.

d) Чит. המרדים.

e) Таамудъ, тр. Баба-Ватра г. 127а.

כאן סאהיא פי באבה | ⁴ בל יתרך אלאמר קרא פיהצל אלנאטר פי | ⁹ כתבה פי חירה לא יעלם אי אלקולין הו אלמרגוע | ¹⁰ ענה ואן הו עלם דלך לא יעלם הל רנע ען אלקול | ¹¹ אלאול לשעורה בנלטה פיה או אנה נאקן נפסה . | ¹² ומלח הדא לא ינבני אן יפעלה אהל אדיאנאת | ¹³ אד יציר בפעלה דלך פי חכס משנה את הרבים | ¹⁴ ומכשילן⁹ פקד כאן לך סהרה מן הדא אלונה איצא . | ¹⁵ וממא וגד לרר רצי אלה ענה מן תכרינ | ¹⁶ נירי עליה פי תפסיר ישעיהו קולה פסרתן | ¹⁷ עלה סנחריב מלך אשור על כל ערי יהודה]

(a. 47.6.) הבצורות ויתפשם האצרהא⁶) אד כאן לם יפתה | ² סנחריב ללקום בלדא . וקאל פי תפסיר | ³ איכה חין עדר עשר גליות אן אלגלות אלאבערה | ⁴ כאנת עלי יד סנחריב פי זמאן חוקיהו לקולה | ⁵ עלה סנח' מלך אש' על כל ע' יהו' הבצו' ויתפש' | ⁶ וממא וגד לה פי כתאב אראמאנאת⁷ | ⁷ קולה אן אלעאדה ואלבניה תנעל אלשי אלשריף | ⁸ פי אלוסט ואסתשהד עלי דלך באשיא מנהא | ⁹ אנה קאל אן אלביצה למא כאן אלפרונ מנהא | ¹⁰ יתכון געלת פי אלוסט . קאל פי תפסיר | ¹¹ ואלה המשפטים פי פצל הנה אנכי שלח מלאך | ¹² ומעניי מא אראד בקולה לשמוך בדרך | ¹³ שיא גזויא לקום באעיאנהם אסתדאלאלא עלי | ¹⁴ שי כאלוי לגמיע אלנאם ורו אנה הצל לנא אן אל | ¹⁵ מלאיכה כלקו להפט אלנאם ועלי אנהם אעטם | ¹⁶ (מנהה) פי אלכלק ואתיב פי אלמנצור⁴) פאן אלנאם | ¹⁷ (אנל) מנהם פי אלמקדאר . וקאל פי

(a. 48 a.) תפסיר בראשית⁹) אן אזל אלנאטקין הם אלמלאיכה | ² לקול אלכתאב פיהם כי מי בשחק יערך ליי ידמה | ³ ליי בבני אלים . קאל מבשר קולה אן | ⁴ אלעאדה ואלבניה תנעל אלשי אלשריף פי אלוסט | ⁵ יפיד אן אלנאם ענדה אזל אלמכלוקין לכונהם פי אל | ⁶ וסט . וקולה אן אלמלאכים אזל אלנאטקין | ⁷ יפיד אנהם ענדה אזל מן אלנאם ואדא כאן הדא | ⁸ הכוי פלא בד מן סקוט אחד אלקולין אמא אל | ⁹ אול או אלאכיר . ואמא אסתשהאדה באלביצה | ¹⁰ וקולה אן אלפרונ מן מחתהא יתכון פאן הדא קול | ¹¹ לסמעה מן עואם אלנאם ולם יסתקן אלנטר פיה | ¹² ואלוי יקולה אהל אלמערפה פי הדא אלבאב | ¹³ הו אן ביאין אלביצה מנה יתכון אלפרונ ו[דלך] | ¹⁴ ענדהם כאלמני אלוי יתכון אלנאם ואלמחה | ¹⁵ ענדהם אנמא הו נדאא אלפרונ . ויגב אן | ¹⁶ תעלם אן גמיע מד דכרנאה פי הדא אלפצל אל | ¹⁷ סאדס ואן כאן פיה מא ימכן אן יקאל אנה לויס] (a. 48.6.) כמנאקצה כל הו רנוע עמא כאן קאלה פי דלך | ² פאן הדא אלמעני לא יכרנה מן אלסוה פי באבר . | ³ ודאך אן אלעאלם אלאויין אממא ירנע ען אלשי | ⁴ קעלמה בפסאדה או לנלכה טנה באנה קד גלט | ⁵ פי באבה ואדא כאן

a) Ср. Мишна, тp. *Абботс* V, 18.

b) См. R. Saadiae Phijum. versio Iesaiæ arab., ed. Paulus, Ienae 1790, p. 187 (XXXVI, 1).

c) Ed. Landauer, p. 140—4.

d) *Чит. Алмнстр.*

e) См. коммент. Авр. Ионъ-Фары на кн. Бытия I, 1; Исходъ XXIII, 20; XX, 7 (изд. Реджио, стр. 71; *Аוצר נחמד* II, 211); его же коммент. на кн. Исаяи XL, 17; *הליכות קדם*, Amsterdam 1847, p. 71.

הוא הכדי פעלי אלהאלין אנרינא | 6 אמרה פי הוא אלבאב לם יבר מן אן יכון
סאהיא | 7 פיה שית אן תקול אנה מנאקצא או תקול אנה | 8 ראנעא פקד באן כמא
דכרנאה סהה פי הדה | 9 אלאמור בלהא . ואד קר ביננא מא פהר לנא מן | 10 שנע
סהה ואוצחנא אלצואב פי ולך באינאו . | 11 פנסל אלה אלנפור אלרחיים אן
יסאמחנא | 12 נאיאה ואן יעידנא מן אלתגויף פי אלקול ואלעמל | 13 נמיעא ויזיל
ענא כל שבהה ומעתרה וינעלנא | 14 וסאיר ישראל מן אלמשכילים אדי קיל
פיהם | 15 והמשכילים 16 יזהירו כוהר הרקיע ומצדיקן | 16 הרבים ככוכבים לעולם
ועד . | 17 ברוך יי לעולם אמן אמן .

תם אלכתאב כמעונה אלה וחסן תופיקה .

Само собою разумѣется, что мы сохранили во всѣхъ отрывкахъ орфографію оригиналовъ, которая, впрочемъ, достаточно извѣстна изъ другихъ еврейскихъ сочиненій, писанныхъ на арабскомъ языкѣ, какъ напр. опускавіе такъ-называемаго *охранительнаго элифи* (الف الوقاية) въ концѣ словъ, перемѣшиваніе буквъ *элифа* и *я*, удвоеніе буквы въ томъ случаѣ, когда она должна быть снабжена *тешиддомъ*, пренебреженіе различными точками (которыя восстановлены нами), и т. п.

а) Даниэлъ XII, 8.